د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

تولنیز لوستونه

شپږم ټولگی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۸۹ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

TM TM TM TM TM TM TM TM

درسي كتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري.
په بازار کې يې اخيستنه او خرڅونه په کلکه منع
ده. له سرغړونکو سره قانوني چلند کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ټولنیز لوستونه

شپږم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۸۹ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب د تالیف، څېړنې او تدقیق کمېټې

لیکوال:

۱. د سر مؤلف مرستیال عبدالغیاث غوري د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارټمنت غړی.

د څېړنې او تدقیق کمېټې:

ملي شورا:

د ولسي او مشرانو جرګو د دیني، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

پوهنې وزارت:

۱. محمد عزیز بختیاري د پوهنې وزارت سلا کار
۲. سرمؤلف الحاج نجیب الله (امین افغان) د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت آمر.
۳. د سرمؤلف مرستیاله شکیلا حبیب رحیمي د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړې.
۴. مؤلف شیر محمد رونقي د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړی.
۵. د مؤلف د مرستیال کاندید رحمن عنایت د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړی.
۶. راحله روښنا د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت سلاکاره.
۷. عبدالاحد غزنیوال د پوهنې وزارت د علمي شورا غړی.
۸. د سرمؤلف مرستیال محمد افضل د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړی (ژباړونکی).
۹. سیف الرحمن آشنا د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنت ادیتور.
۱۰. د مولف د مرستیال نوماند محمد حسین احمدزی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړی

د محتویاتو، دینی، فرهنګي او سیاسي برخو د څېړنې او کره کتنې کمېټې:

- دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.
- محمد آصف ننګ د پوهنې وزارت د خپرونو او اطلاعاتو رئیس.

د څېړنې او تدقیق د څارنې کمیته:

– دکتور عبدالغفور غزنوي د پوهنې وزارت د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین، دکمېټې رئیس
_ محمد صدیق پتمن د پوهنې وزارت تدریسي مرستیال. غړی.
_ د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستانی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف رئیس. غړی.

طرح،کمپوز او ډیزاین: حمید الله "غفاري"

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستـــان دی
دا عزت د هـــر افغان دی

کور د سولې کور د تورې
هر بچي يې قهرمـــان دی

دا وطن د ټولو کـور دی
د بلوڅـــو د ازبکـــو

د پښتـــون او هزاره وو
د ترکمنـــو د تاجکـــو

ورسره عرب، گوجـــر دي
پامېـــريان، نورستانيـــان

براهوي دي، قزلباش دي
هم ايمـــاق، هم پشـه يان

دا هيـــواد به تل ځليږي
لکــه لمـــر پر شنه آسمـان

په سينـــه کې د آسيـــا به
لکـــه زړه وي جـــاويدان

نوم د حق مودی رهبـــر
وايو الله اکبر وايو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

گرانو استادانو، ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کيږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه گرځيدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده‌کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو موسسو، او نورو ملگرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

لړليک

سرليک	مخ
د افغانستان اسلامي جمهوريت	۱-۲
د افغانستان ملکي وېش	۳-۵
دولت ته د ټولنې اړتيا	۶-۷
زموږ دولت	۸-۹
د افغانستان اساسي قانون	۱۰-۱۱
ملي يووالی	۱۲-۱۳
له ۱۳۵۲ نه تر ۱۳۸۰ لمريز کاله پورې د افغانستان پېښو ته يوه لنډه کتنه	۱۴-۱۷
د بُن غونډه	۱۸-۱۹
لنډ مهاله اداره	۲۰-۲۱
بېړنۍ لويه جرګه	۲۲-۲۳
د افغانستان اسلامي انتقالي دولت	۲۴-۲۵
د هېواد د بيارغونې پيل	۲۶-۲۷
دجمهوري رياست ټاکنې	۲۸-۲۹
د افغانستان پارلمان	۳۰-۳۲
د افغانستان ګاونډي هيوادونه	
د پاکستان اسلامي جمهوريت	۳۳-۳۴
د ايران اسلامي جمهوريت	۳۵-۳۶
تاجکستان	۳۷-۳۸
ازبکستان	۳۹-۴۰
ترکمنستان	۴۱-۴۲
چين	۴۳-۴۴
د اسلام تاريخ	
د اسلام د مخه د عربستان د ټاپو وزمې حالات	۴۵-۴۷
د حضرت محمد(ص) ژوند له زيږيدو تر بعثت پورې	۴۸-۵۰
د حضرت محمد (ص) ژوند (له بعثته تر هجرته)	۵۱-۵۲
د حضرت محمد(ص) ژوند (له هجرته تر رحلته)	۵۳-۵۶
خلفاي راشدين	
حضرت ابوبکرصديق(رض) له ۱۱تر ۱۳هجري کال پورې	۵۷-۵۸
حضرت عمر(رض) له ۱۳نه۲۴ هـ. پورې	۵۹-۶۱
حضرت عثمان(رض) له ۲۴ نه ۳۶ هـ. پورې	۶۲-۶۳
حضرت علي(رض)له۳۶-۴۰هـ.پورې	۶۴-۶۶
په افغانستان کې د اسلام دين خپريدل	۶۷
د بشر حقوق او حيثيت	۶۸-۷۰
د ژوندانه چاپيريال	۷۱-۷۲
دخانيات	۷۳-۷۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱) لوست:

د افغانستان اسلامي جمهوريت

موخه:
موخه: زده کوونکي بايد په دې پوه شي چې افغانستان په کومه لويه وچه کې پروت دی.

نفوس	د خلکو شمېره
مساحت	د خاورې پراخوالی
بر اعظم	لويه و چه لکه، آسيا، اروپا، افريقا،امريکا، استراليا، انتارکتيکا

– زموږ هېواد په کومه لويه وچه کې پروت دی؟

– آيا د افغانستان ګاونډ يان پېژنئ؟

افغانستان د آسيا په سويل کې پروت دی. د ځمکې پراخوالی يې ۶۵۰،۰۰۰ کيلو متره مربع او د خلکو شمېرې د مرکزي احصائې د ۱۳۸۶ هـ ش. کال د معلوماتو له مخې ۲۶،۰۰۰،۰۰۰ شپږويشتو ميليونو خلکو ته رسيږي. د افغانستان شمال لوري ته د تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان هېوادونه پراته دي. افغانستان له لويديځ لوري د ايران له اسلامي جمهوريت سره ګډه پوله لري او شمال ختيځ ته يې د چين د خلکو جمهوريت پروت دی. سويل ختيځ ته زموږ د هېواد او پاکستان د اسلامي جمهوريت تر منځ پوله د ډيورند په نوم د تپل شوي کرښې په واسطه په نښه شوې چې د افغانستان خلک يې په رسميت نه پېژني .

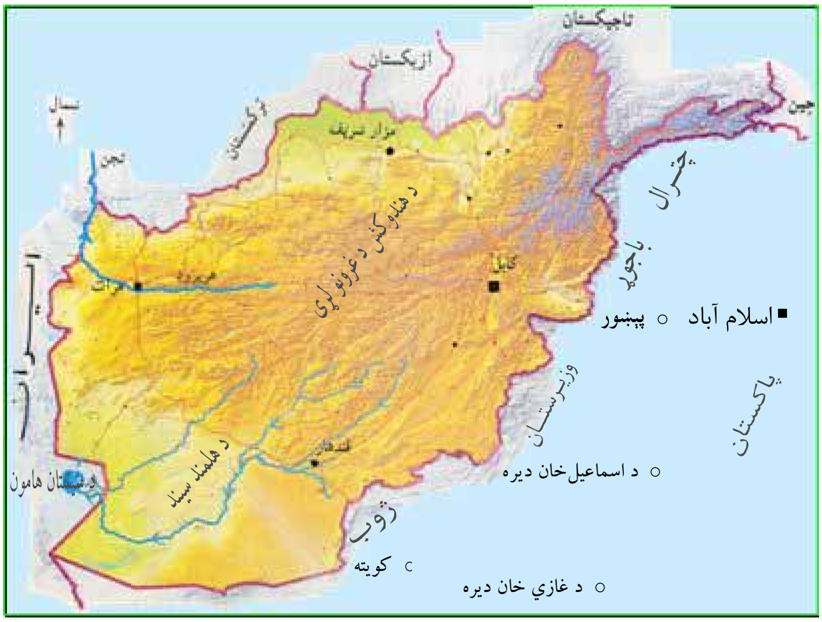

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکي دې په ډلو وویشل شي، هره ډله دې د افغانستان ګاونډي هېوادونه وښيي او دهغو نومونه دې واخلي.

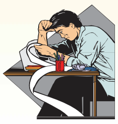

پوښتنې:

١. ا فغانستان څو ګاونډي هېوادونه لري؟

٢. د افغانستان شمال لوري ته څو هېوادونه پراته دي؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د افغانستان نقشه په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او په هغې کې ګاونډي هېوادونه وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) **لوست**:

دافغانستان ملکي ويش

موخه: زده کوونکي دې د افغانستان د ولايتونو او ولسواليو شمېر زده کړي او د ولايتونو له نومونو سره دې ځانونه بلد کړي.

- افغانستان څو ولايتونه لري؟
- افغانستان څو ولسوالی لري؟

زموږ هېواد په ۳٤ ولايتونو وېشل شوی او پايتخت يې د کابل ښار دی. هر ولايت څو ولسوالی لري. د ټول هېواد د ولسواليو شمېر ۳٦٤ ته رسيږی. د هېواد زيات وګړي په کليو کې ژوند کوي او يو لږ شمېر يې په ښارونو کې اوسيږي. په لاندې جدول کې د هېواد د ولايتونو او د هغو د مرکزونو نومونه ولولئ.

د هېواد ولايتونه دالفبا په ترتيب

شمېره	د ولايت نوم	د ولايت مرکز
۱	ارزګان	تيرينکوټ
۲	بادغيس	قلعه نو
۳	باميان	باميان
٤	بدخشان	فيض آباد
٥	بغلان	پلخمري
٦	بلخ	مزارشريف
۷	پروان	چاريکار
۸	پکتيا	ګرديز
۹	پکتيکا	شرنه
۱۰	پنجشېر	بازارک

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېره	دولایت نوم	دولایت مرکز
۱۱	تخار	تالقان
۱۲	جوزجان	شبرغان
۱۳	خوست	خوست
۱٤	دایکندي	نیلي
۱٥	زابل	قلات
۱٦	سرپل	سرپل
۱۷	سمنگان	ایبک
۱۸	غزني	غزني
۱۹	غور	چغچران
۲۰	فارياب	میمنه
۲۱	فراه	فراه
۲۲	کندوز	کندوز
۲۳	کندهار	کندهار
۲٤	کابل	کابل
۲٥	کاپیسا	محمود راقي
۲٦	کونړونه	اسعدآباد
۲۷	لغمان	مهترلام
۲۸	لوګر	پل علم
۲۹	میدان وردګ	میدان ښار
۳۰	ننګرهار	جلال آباد
۳۱	نورستان	پارون
۳۲	نیمروز	زرنج
۳۳	هرات	هرات
۳٤	هلمند	لښکر ګاه

(c) ketabton.com: The Digital Library

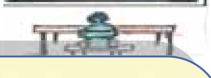

د ټولګي د ننه فعالیت:

زده کوونکي دې په ډلو وویشل شي، هره ډله دې د ولایتونو نومونه واخلي او هغه دې په نقشه کې وښيي.

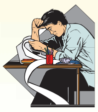

....

....

پوښتنې:

۱- افغانستان په څو ولایتونو وېشل شوی دی ؟

۲- د هېواد د ولسوالیو شمېر ولیکئ.

۳- د خپلو ګاونډیو ولایتونو نومونه ولیکئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

په خپله کتابچه کې د افغانستان نقشه رسم کړئ. او خپل ولایت پکې په څرګنده توګه په نښه کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳) لوست

دولت ته د ټولني اړتيا

موخې:

- زده کوونکي بايد د دولت او حکومت د شتون له ارزښت سره آشنا شي
- زده کونکي بايد خپل ځانونه د ټولني او د دولت د غړو په توګه احساس کړي

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ:

ټولنه	د خلکو يوه ډله چې ګډ فرهنګ لري ، په يوې ټاکلي ځمکې ژوند کوي او له يو بل سره منظمې سياسي، اقتصادي او ټولنيزې اړيکې لري.
سازمان	هغه تشکيلات چې خلک يې د يوې ګډې موخې لپاره کاروي.
حکومت	حکومت ديوه دولت سياسي او اجرائيوي برخه ده چې په يوه هېواد کې عامه نظم تأمينوي.
دولت	هغه لوړ سياسي جوړښت دی چې موخه يې د ټولني د ژوندانه د چارو له اداري سره مرسته کول دي.

- ستاسو په نظر ټولنه څه شي ده؟
- نظم او همغږي په ټولنه کې څرنګه منځته راځي؟
- دولت څه دندې لري؟

ټولنه د انسانانو هغه ګډ شتون دی چې د اوږده وخت لپاره په يوه ګډه ځمکه کې ژوند کوي او له يو بل سره منظمې ټولنيزې، فرهنګي، سياسي، او اقتصادي اړيکې لري. هغه خلک چې په يوه هېواد کې ژوند کوي، د ټولني يا د ملت په نامه يادېږي ځکه چې هغوی په مشترکه ځمکه کې ژوند کوي او د خپلو ټولنيزو او اقتصادي اړتيا وو لپاره منظمې، پايدارې او اوږدې اړيکې لري.

ټولنه د نظم او همغږی د ټينګښت د کورني او بهرني امنيت د تامينولو او د انحرافاتو او بيلاريود مخنيوي لپاره دولت ته اړتيا لري. يوه ټولنه دولت ته اساسي اړتيا لري. د وګړو او ډلو د هڅو د منظمولو لپاره دولت ته اړتيا لري. دولت خلکو ته د خدمت کولو، د امنيت د تامينولو او د خلکو د سو کالۍ لپاره بيلابيلې اداري جوړوي. د يادوني وړه ده هيڅ دولت نشي کولای چې له رئيس او مشر پرته جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي. دا مشر د پاچا، سلطان او یا جمهور رئیس په نوم یادېږی چې په بېلابېلو سیاسی نظامونو کې بېلابېل نومونه ورته غوره شویدي.
دولت دنده لري چې د ټولنې د مختلفو ادارو په منځ کې هماهنګي را منځ ته کړي.
دخلکود مال، ځان او ناموس ساتنه وکړي او که کوم بل هېواد د یرغل پلان ولري، د خپلې واکمنۍ او خاورې دفاع وکړي.

زده کوونکي دې په ډلو ووېشل شي، هره ډله دې درس خلاصه کړي او د هغو استازي دې په ټولګي کې ولولي.

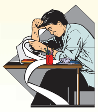

....

....

پوښتنې:

١- ټولنه تعریف کړئ.

٢- ولې ټولنه دولت ته اړتیا لري؟

٣- د دولت دندې ولیکئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

هغه ښوونځۍ تمثیل کړئ چې مدیر یا ښوونکی ونه لري.

ښاغلی ښوونکئ دې زده کونکي وپوهوي چې په هېڅ صورت سره په کتابونو کې څه ونه لیکي، بلکې پخپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴) لوست

زموږ دولت

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

فرهنګ	دیوې ټولنې دمادي اومعنوي ارزښتونو مجموعه
پارلمان	د خلکو د استازو د قانون جوړولو مجلس چې د ولسي جرګې او مشرانو جرګې له مجلسونو څخه جوړ دی.

موخې:
- شاګردان باید د افغانستان له دولت سره آشنا شي.
- شاګردان وکولای شي چې زموږ د دولت ارکان وپیژني.

– زموږ دولت څه ځانګړتیاوې لري؟
– آیا خلکو خپل دولت او حکومت ټاکلی دی؟

دنړۍ په مختلفو هېوادونو کې ډول ډول سیاسي نظامونه شته چې هر یو یې ځانته ځانګړتیاوې لري. دافغانستان داسلامي جمهوریت او زموږ د اوسني حاکمیت مهمه ځانګړتیا اسلامیتوب او دهغه وګړنیزتوب دي. دافغانستان په اسلامي جمهوري نظام کې دټولنې نیکبختي، وده او سوکالي د اسلام د مبین دین دحکمونو او لارښوونو په رڼا کې تامینېږي.

د دولت رکنونه:

دولت له لاندې درې ګونو قواو نه جوړ شوی دی:

ولسي جرګه

۱– مقننه قوه: هغه قوه ده چې د خلکو او دولت لپاره قانون جوړوي د ولسي جرګې او مشرانو جرګې څخه متشکله ده .

۲–اجرائیه قوه: دا قوه د قوانینو د اجرا او تطبیق مسؤولیت په غاړه لري چې د وزیرانو له شورا یا کابینې او خپلواکو ادارو څخه جوړه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳–قضائیه قوه: دخلکو دعواګاني حل او فصل کوي او عدالت تامینوي چې له سترې محکمې او نورو محکمو څخه جوړه ده.

جمهور رئیس د درې ګونو قواوو (مقننه، قضائیه او اجرائیه) په سر کې دی او د درې‌ګونو قواوو څارنه کوي

د هرې قوې دندې او صلاحیتونه په اساسي قانون کې ټاکل شوي دي

زده کوونکي دې په څو ډلو وویشل شي، هره یوه ډله دې درس خلاصـــه او د هرې ډلې یو استازی دې هغه په ټولګي کې بیان کړي.

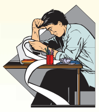

....

....

پوښتنې:

۱– زموږ دولت څه ځانګړتیاوې لري؟

۲– د درې ګونو قواوو نومونه واخلئ!

۳– دیورتنیو پوښتنو په څېر دوه نورې پوښتنې په ډله ییز یا انفرادي ډول جوړې کړئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

زده کوونکي دې دولتي ادارې یا د ښوونځي ادارې ته وروستل شي اړیکې، نظم او هماهنګي دې وګوري، هغه دې ولیکي او په ټولګي کې دې بیان کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵) لوست

د افغانستان اساسي قانون

له لاندې اصطلاحاتو او لغتونو سره اشنا شئ

تصویب	د غونډې رسمي پرېکړه.
قوانین	د قوانینو ټولګه (مجموعه)
لايحه	د يوې اداري رسمي سند لکه د ښوونځی لایحه، چې په هغه کې د ښوونځي د ښوونکو او مسؤولینو دندې شرحه شوې وي.

موخه:
زده کوونکي باید له اساسي قانون سره اشنا شي او په خپل ژوندانه کې يې پلی کړي.

د ټولنو او يا د وګړو د حقوقو د ساتنې او د نظم د راوستـــلو لپاره قوانینو او اصولو ته اړتیا ده. که چېرې په ښوونځي کې حاضري او مهال وېش او د ښوونکو او سرښوونکو تر منځ ټاکلې دندې نه وي، ښوونځي به هم خپل نظم او ترتیب له لاسه ورکړي. دا چې ښوونکي دې څو ګړۍ لوست ورکړي، سرښوونکي کومې دندې تر سره کړي، څارونکی د کومو دندو لپاره ښوونځي ته را شي، زده کوونکي دې څو ورځې حاضر وي چې په ازموینه کې د ګډون حق ولري. ټول د ښوونځي په لایحه کې ليکل شوي دي.

ددولت او ټولنې د ښـــه نظم لپاره په لويه جرګه کې د خلکو داستازو له خوا سند جوړېږي چې نوم يې اساسی قانون دی نور ټول قوانين بايد د اساسي قانون په رڼا کې جوړ شي .

دافغانستان اساسي قانون په ۱۲ څپرکو (فصلونو) ۱۶۲مادو کې جوړ شوی دی

زموږ د هېواد له اساسي قانون سره سم دهېواد رسمي دين داسلام مقدس دين اوزموږ حکومتي جوړښت اسلامي جمهوريت دي.

زموږ د هېواد اساسي قانون د لويې جرګې له خوا په ۱۳۸۲ لمريز کال کې تصويب شو. د اساسي قانون په شپږمه ماده کې راغلي دي: ((دولت دمترقي او پر مختللي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولني د منځته راوړولو لپاره د ټولنيز عدالت پر بنسټ، دانساني کرامت په ساتلو، دبشر دحقوقو په ملاتړ، د دموکراسۍ په عملي کولو، د ملي يووالي په ساتلو د ټولو قومونو او قبيلو تر منځ د برابرۍ او د هېواد د ټولو سيمو په برابر پرمختګ مکلف دی.

زده کوونکي دې په څو ډلو ووېشل شي، هره ډله دې په خپل منځ کې د هغو کارونو په هکله چې په ښوونځي کې منع دي خبرې و کړي او د خپلو خبرو لنډيز دې خپلو ټولګيوالوته ووايي.

....

....

پوښتنې:

۱- د خلکو دحقوقو دساتنې اونظم د برابرولو لپاره څه شي ته اړتيا ده؟

۲- که په ښوونځي کې هر څوک خپله دنده سرته ونه رسوي، څه به وشي؟

۳- زموږ اساسي قانون څو مادې لري؟

له ټولګي څخه د باندې فعاليت:

د خپل ښوونکي په مرسته د اساسي قانون يوه نسخه پيداکړئ او کوښښ وکړئ چې خپلې دندې ددولت په مقابل کې او ددولت دندې د هېواد د ماشومانو په مقابل کې په ګوته کړئ.

SS (P) 0607

(c) ketabton.com: The Digital Library

(٦) لوست

ملي يووالی

موخې:
- زده کوونکي باید د ملي یووالي او اتحاد په ارزښت پوه شي او په یووالي او پیوستون چې د بري سبب کېږي باور پیدا کړي.

په افغانستان کې بېلابېل قومونه ژوند کوي چې نومونه یې په لاندې ډول دي:
پښتون، تاجک، هزاره، ازبک، ترکمن، بلوڅ، پشه یي، نورستاني، ایماق، عرب، پامیري، قرغیز، قزلباش، ګجر، براهوي، هندوان او نور.
افغانستان دټولو افغانانو ګډ کور دی. دولت ټولو قومونو ته د خدمت کولو مکلفیت لري. ټول قومونه یو د بل حقوقو ته درناوی کوي چې ملي یووالی لا زیات ټینګ شي.
ملي بیرغ ، ملي سرود، ملي پولیس، ملي اردو او ټولنیزه پوهنه د افغانستان د ټولو قومونو د ملي یووالي نښې نښاني دي.

د یوه تجربه لرونکي پلار نصیحت

یوپوه او تجربه لرونکي پلار یوه ورځ خپل ټول زامن سره را ټول کړل چې هغوی ته نصیحت وکړي هغه څوداني نرۍ لښتې یوه د بلې په څنګ کې کېښودې او هغه لښتې یې کلکې سره وتړلې. او بیا یې نو دغه د لښتو ټولګه په وار سره خپلو زامنو ته ور کړه چې دغه ټولګه ماته کړي هغوی کوښښ وکړ خو له دغو زامنو څخه یو هم په دې بریالی نه شو چې دغه د لښتو ټولګه ماته کړي.
له دې وروسته دغه پوه، مجرب سپین ږیري سړي دغه د لښتو ټولګه پرانیستله او دغه لښتې یې یوه یوه په خپلو زامنو ووېشلې چې ماتې یې کړي . خو دا وار دهغه زامن په ډېره آسانی سره په دې بریالي شول څو دغه لښتې ماتې کړي داوخت نو دغه سپین ږیري خپل مخ د زامنو په لور واړاوه او ویې ویل زما زامنو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چېرې له یو بل څخه بیل اوسی دښمن به په ډېره آسانی تاسو ته ماته در کړي خو که چېرې تاسو یووالی ولری هېڅ دښمن به پر تاسو بریالی نشي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

زده کوونکي دې په ډلو وویشل شي. هره ډله دې د لوست لنډیز ولیکي او یو تن دې د نورو په استازېتوب هغه په ټولګي کې د نورو زده کوونکو په وړاندې ولولي.

....

....

پوښتنې:

۱- د افغانستان د قومونو نومونه واخلئ.

۲- د ملی یووالي د نښو نومونه واخلئ.

۳- د تجربه لرونکي پلار له نصیحته څه زده کوو؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

هغه کورنۍ تمثیل کړئ چې په هغې کې یووالی او اتفاق وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷) لوست

له ۱۳۵۲ نه تر ۱۳۸۰ لمریز کاله پورې

د افغانستان پېښو ته یوه لنډه کتنه

موخه :
زده کوونکي دې د خپل هېواد د وروستيو ديرشو کلونو له پېښو سره آشنايي پيدا کړي.

د ۱۳۵۲ لمريز کال د چنګاښ مياشتې د مخه په افغانستان کې مشروطه شاهي نظام و چې وروستنی ټولواک يې محمد ظاهر شاه و.

د ۱۳۵۲ لمريز کال د چنګاښ په ۲۶ مه نېټه محمد داؤد د يوې کودتا په ترڅ کې د چارو واګې په لاس کې ونيولې او د شاهي نظام پر ځای يې جمهوري نظام اعلان کړ. محمد داؤد ۱۳۵۷ لمريز کال د ثور (غويي) تر مياشتې پورې د افغانستان ولسمشر و.

د ۱۳۵۷ لمريز کال د ثور د مياشتې په اوومه نېټه نور محمد تره کي د يوې نظامي کودتا په ترڅ کې د چارو واګې په خپل لاس کې واخيستې او د خپل رژيم نوم يې د افغانستان د خلق دموکراتيک جمهوريت کېښود. نور محمد تره کی د ۱۳۵۸ لمريز کال د وږي تر مياشتې پورې د دولت په مشرتابه کې پاتې شو او په ګوند کې دننه د راولاړ شوي اړو دوړ په پايله کې د حفيظ الله امين په دستور ووژل شو.

حفيظ الله امين د ۱۳۵۸ لمريز کال د وږي له مياشتې نه د همدغه کال د مرغومي تر مياشتې پورې د درو مياشتو لپاره د افغانستان د خلق د دموکراتيک جمهوريت د انقلابي شورا د مشر په توګه د چارو واګې په لاس کې لرلې. د حفيظ الله امين حکومت د ۱۳۵۸ لمريز کال د مرغومي د مياشتې په شپږمه د وخت د شوروي اتحاد د پوځ د مستقيم يرغل په واسطه له منځه يوړل شو.

د ۱۳۵۸ لمريز کال د مرغومي په شپږمه د وخت د شوروي اتحاد سرو لښکرو ببرک کارمل له شوروي څخه له ځانه سره راوست او د ګوند د عمومي منشي او د افغانستان د خلق دموکراتيک ګوند د انقلابي شورا د رئيس په توګه يې وټاکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببرک کارمل هم د خپل حزب د سیاستونو تطبیقولو ته ادامه ورکړه او د ۱۳۶۵لمریز کال د غویی تر میاشتې پورې په واک کې پاتې شو.

په شوروي اتحاد کې د سیاست د بدلون په راتگ سره ببرک کارمل له واک نه گوښه شو او ډاکټر نجیب الله د هغه پر ځای واک ته ورسید. نجیب الله د ۱۳۶۵ کال د غویي له میاشتې نه د ۱۳۷۱ کال د وري تر میاشتې پورې د افغانستان د دولت چارې په واک کې لرلې.

د افغانستان د متدینو خلکو جهاد چې د حاکم رژیم پر ضد پیل شوی و، د شوروي اتحاد د پوځي ځواکونو د تیري له امله زور واخیست. شوروي لښکرې د زیات زیان د لیدو له امله د افغانستان پرېښودو ته اړ شولې. د دغو لښکرو د ورستۍ ډلې وتل د ۱۳۶۷ کال د سلواغې په ۲۶ مه نېټه بشپړ شول.

د وخت د شوروي اتحاد د لښکرو تر وتلو وروسته د نجیب الله رژیم له نورو دریو کلونو نه هم زیات دوام وکړ، تر هغه چې د مجاهدینو رهبران کابل ته راننوتل او د ۱۳۷۱ کال د غویي په اتمه نېټه یې سیاسي واک تر لاسه کړ.

د ۱۳۷۱ لمریز کال په اتمه پروفیسور حضرت صبغت الله مجددي د دوو میاشتو لپاره د افغانستان د اسلامي دولت مشرتوب په غاړه واخیست.

د ۱۳۷۱ لمریز کال د چنگاښ له میاشتې نه د ۱۳۷۵ لمریز کال د تلې تر میاشتې پورې استاد برهان الدین رباني د افغانستان د دولت مشرتوب په غاړه درلود.
د ۱۳۷۵ لمریز کال د تلې په میاشت کې ملا محمد عمر مجاهد چې د طالبانو د تحریک رهبري یې په غاړه درلوده، واک ته ورسید او اسلامي امارت یې اعلان کړ.
په ۱۳۸۰ لمریز کال د چنگاښ په میاشت کې له ځواکه لرې کړای شو.
د افغانستان د اشغال په موده کې او د تحمیلي جگړو د دوام له کبله افغانستان ته په پراخه کچه زیانونه اوښتي دي، چې په لاندې ډول وړاندې کیږي:
- کابو دوو میلیونو وگړو خپل ژوند له لاسه ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زمونږ زيات شمېر هېوادوال معلول او معيوب شول.
- د پنځو ميليونو په شاوخوا کې وګړي د خپل وطن پرېښودو او مهاجرت ته اړ شول.
- په ميليونونو کورنۍ له خپلو سيمو څخه بې ځايه شوې.
- ښارونه او کلي وران ويجاړ او زيات زيانمن شول.
- ټولګټي ودانۍ لکه دولتي تعميرونه، سړکونه، پلونه، فابريکې، کرنيز او د اوبو لګولو تأسيسات، د اوبو او برېښنا شبکې، د روغتيايي خدمتونو مرکزونه او ترانسپورتي سيستم يا خو وران او يا ډېر زيات زيانمن شول.
- د هېواد تاريخي اثار او کلتوري ارزښتمن ميراثونه لکه موزيمونه او تاريخي آبدات وران ويجاړ او يا خو تر ډېره حده زيانمن شول.
- د هېواد اقتصادي او ټولنيزه پرمختيا په ټپه ودريده او افغانستان په ټولو برخو کې له پرمختيا څخه وروسته پاتې شو.
- خلک له ستونزو، بيکاريو او بې وزليو سره مخامخ شول.
- په خلکو کې ډول ډول بې اتفاقۍ رامنځته شوې.
- جنګي او اخلاقي جرمونه زښت ډېر شول.
- د خلکو بنسټيز او مدني حقوق تر پښو لاندې شول. د يادونې وړ ده چې د تحميلي جنګونو له امله په هېواد کې د پوهنې او ښوونې روزنې ډګر ته ډېر زيات زيانونه واوښتل.
- يو ډېر شمېر پوهان او ښوونکي په شهادت ورسيدل.
- د ښوونځيو ودانۍ يا خو ورانې ويجاړې او يا هم زيانمنې شوې.
- د ښوونې او روزنې عادي سيستم له خنډ سره مخامخ شو او ورسره يې د څرنګوالي او کيفيت کچه هم را ټيټه شوه.
- نه يوازې د هېواد په ډېرو برخو کې ماشومان ښوونې او روزنې او ښوونځيو ته نه شو رسېدلای بلکې په ځينو دورو کې نجونې هم ښوونځيو ته له تګ او د ښوونې او روزنې له زده کړې څخه منع شوې.
- د هېواد ډېر بچيان نالوستي پاتې شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولو ته روښانه ده چې د نورو هېوادونو لاس وهنې په افغانستان کې د جګړو د دوام عامل و. له ډیرش کلنې جګړې د مخه د افغانستان سوله دوستو وګړو د هېواد په ټولو سیمو کې یو د بل تر څنګه د ورورۍ، ملګرتیا او دوستۍ په روحیه ژوند کاوه. دا مهمه خبره ده چې افغانان په اتحاد او اتفاق سره ملي وحدت پیاوړی کړي او د پوهې د تر لاسه کولو په وسیله د جنګ ورانې ویجاړې ببرته ودانې او افغانستان په یوه پر مخ تللي هېواد بدل کړي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

زده کوونکي دې په دوو ډلو ووېشل شي.
لومړۍ ډله دې په افغانستان کې د جګړو زیانونه او دویمه ډله دې د یووالي او پیوستون ګټې لست کړي.
دواړه ډلې دې په خپل وار سره دغه موضوعګانې خپلو ټولګیوالو ته ولولي.

پوښتنې:

۱. روسي ځواکونو په کوم کال پر افغانستان یرغل وکړ؟
۲. افغانستان په کومو ډګرونو کې ډېر زیانمن شو؟
۳. د ډاکټر نجیب الله حکومت په کوم کال کې له پښو ولوید؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

له زده کوونکو څخه هر یو باید د خپلو مشرانو په مرسته په تېرو دیرشو کلونو کې د ګران هېواد د ورانیو په هکله پنځه- پنځه کرښې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸) لوست

د بن غونډه

موخه:
ـ زده کوونکي دي دبُن له پرېکړو سره اشنا شي

د لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ.	
دموکراسي	دموکراسي د خلکو واکمنی د خلکو له خوا پر خلکو باندې.
استقرار	قرارنیول. ټینګتیا، ځای په ځای
مزایا	ښېګڼې او فضیلتونه

– د بن د غونډې جوړېدو ته څه اړتیا وه؟
– د بن په غونډه کې څه پرېکړې وشوې؟

د یادونې وړ ده چې د محمد داود تر جمهوري نظام وروسته زموږ هېواد د یو لړ

سیاسي ستونزو سره مخامخ شو. د دولتونو امنیت او ثبات له منځه ولاړ. د همدی ستونزو او اختلافونو د لیرې کولو لپاره په افغانستان کې د ملي سولې د ټینګېدو لاره پرانیستل شوه. په افغانستان کې د شخړو د له منځه وړلو او د ملي روغې جوړې د پلي کولو، د تلپاتې سولې د راوستلو، د بشري حقونو د ساتلو او د یوه پراخ بنسټه ملي حکومت د جوړولو لپاره د افغانانو بېلابېلې سیاسي ډلې د ۱۳۸۰ لمریز کال د لیندۍ په میاشت کې د المان د بُن په ښار کې سره راغونډې شوې. په پای کې دغه غونډه د ملګرو ملتونو د استازي الاخضر ابراهیمي او د هغه د مرستیال فرانسیس وندرل تر مشرتابه لاندې تر زیاتو بحثونو وروسته لاندې موافقې ته ورسېده:

۱– د شپږو میاشتو لپاره د لنډ مهالي حکومت جوړېښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د بېړنۍ لويې جرګې پرانيستل او د ۱۸ مياشتو لپاره د "انتقالي" حکومت جوړول چې په دې موده کې اساسي قانون تدوين او ټول ټاکنې تر سره او انتخابي حکومت جوړ شي.

۳- په افغانستان کې د امنيت د راوستلو په منظور د نړيوالو ځواکونو استقرار او ځاي په ځاي کېدنه

۴- د نړېوالي ټولنې په مرسته د افغانستان بيار غونه.

۵- له ټولو هېوادونو، په تېره بيا د ګاونډيو هېوادونو سره د افغانستان د حکومت له خوا د دوستانه اړيکو تامين.

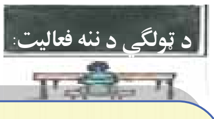

زده کوونکي دې په ډلو وويشل شي. هره ډله دې د لوست لنډيز د خپلو استازو په مرسته د ټولګي په وړاندې ووايي.

....

....

پوښتنې:

سم ځوابونه غوره کړئ

۱. ټولنيز ژوند، د اړيکو غوښتونکي دی.

الف: ملي

ب: بين المللي

ج: الف او ب سم دي

د: هيڅ يو.

۲. انسانان هغه وخت کولای شي يو له بل سره مرسته او ګډ کار وکړي، چې .

الف: سوله او امنيت حاکم وي

ب: جګړه او ورانۍ دوام ولري

ج: الف او ب سم دي.

د: هيڅ يو.

۳. دبن غونډه د کومې موخې لپاره جوړه شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹) لوست

لنډ مهاله اداره

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ.

موخه:
زده کوونکي دې د لنډ مهالي اداري سره اشنا شي.

لنډ مهاله اداره	د حکومت هغه سياسي ځانګړې دوره ده چې د يوه سياسي نظام نه تر بل سياسي نظام پورې د چارو واګې په لاس کې ولري.
بيل	ځانګړى،جلا
تضاد	مخالفت

_ لنډ مهاله اداره ځرنګه جوړه شوه؟

_ د لنډ مهالي اداري دندې څه وې؟

مخکى مو ولوستل، د ۱۳۸۰ لمريز کال د ليندى (قوس) په مياشت کې د ملګرو ملتونو په سر پرستى د افغانانو تر منځ په بُن کې د سولې خبرې پيل شوې او په پاى کې د حامد کرزي په مشرتابه د لنډ مهالي اداري په جوړېدو سره پاي ته ورسېدې. د ۱۳۸۰ لمريز کال دجدي په لومړى نېټه دولتي واک رسماً د استاد برهان الدين رباني په مشرى له اسلامي دولت څخه د ښاغلي حامد کرزي په مشرى لنډمهالي اداري ته ولېږ ديده او نوي کابينې په کار پيل وکړ.

په دې دوره کې د نجونو او هلکانو پر مخ دښوونځيو، مدرسو او پوهنتونونو دروازې پرانيستل شوې او ښځې په دولتي ادارو کې د کارکولو او زده کړو څخه يو ځل بيا برخمنې شوې. د ۱۳۴۳ کال اساسي قانون د هغو مادو په استثنا چې د بن دموافقې سره په تضاد او يا په شاهي نظام پورې تړلې وې، د بن د موافقتنامې په اساس د اجرااتو ور وګرځيد. غير دولتي موسسو(اين جي اوز NGOs) خپل دفترونه په کابل کې پرانيستل او د هېواد بيا رغونه پيل شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

په ګروپي کار کې له یوبل سره په مشوره سم ځواب غوره کړئ:

لنډ مهالي اداري د لاندنیو دندو سرته رسول په غاړه لرل.

الف: د خپلواکۍ،ازادۍ او ځمکنۍ بشپړتیا دفاع .

ب:د خپل منځي پوهې ،پخلاکیدلو او ملي یووالي لپاره هر اړخیزه کار.

ج: د افغانستان د ټولو وګړو او په تېره نارینه او ښځو د مساوي حقوقو لپاره مبارزه کول.

د: ټول سم دي.

پوښتنې:

۱ – د افغانانو ترمنځ د سولې خبرې اترې په کوم تاریخ او چېرته وشوې؟

۲ – په افغانستان کې د لنډمهالي کابینې چارې څه وخت او د چا تر مشرۍ لاندې پیل شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰) لوست

بیړنۍ لویه جرګه

له لاندینیو لغتونو او اصطلاحاتو سره آشناشئ

بیړنۍ	غیرعادي او بیړني حالت
شخړه	دښمني کول، تېرى

موخه:
- زده کوونکي باید له بیړنۍ لویې جرګې سره آشنا شي

- بیړنۍ لویه جرګه څرنګه منځته راغله؟
- په لویه جرګه کې کومې موضوعګانې تصویب شوې؟

د افغانستان د خلکو د مهمو او لرغونو دودونو څخه یو هم د جرګو او لویو جرګو جوړول دي چې د هېواد د مهمو ستونزو د حل لپاره جوړېږي.
د بن د غونډې د پرېکړو له مخې د ستونزو دحل اوفصل لپاره او د افغانستان د راتلونکي ملي یووالي د تامین په خاطر بیړنۍ لویه جرګه د ۱۳۸۱کال د غبرګولي له ۲۱ تر ۳۰ نېټې پورې د ۱۵۰۰ استازو په ګډون دکابل د پولیتخنیک پوهنتون د لویې جرګې په خیمه کې جوړه شوه.

د بیړنۍ لویې جرګې دپرېکړو مهم ټکي په لاندې ډول دي:

- لنډ مهالې اداره باید خپل ځاى انتقالي دولت ته وسپارى.
- محترم حامد کرزى د ۱۸ میاشتو لپاره د لنډمهالي اداري رئیس د انتقالي اسلامي دولت د رئیس په توګه و ټاکل شو.

د افغانستان د اسلامي انتقالي دولت وړاندیز شوې کابینه د تائید وړ و ګرځیده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه پرېکړه وشوه چې په دې موده کې د هېواد اساسی قانون وليکل شي او د تصويب لپاره لويې جرګې ته وړاندې شي. حکومت ته دنده و سپارل شوه چې د هېواد د بيا رغونې کړنلاره په ځانګړې توګه ترتيب او د هغې د عملي کولو لپاره اقدام وکړي.

د ټولګي د ننه فعاليت:

په بېړنۍ لويه جرګه کې کوم موضوعات تصويب شول؟ په ډله ييزه توګه پرې کار وکړئ او پايلې دې د ډلې استازي خپلو ټولګيوالوته ولولي.

....

....

پوښتنې:

سم ځواب غوره کړئ

١- د ١٣٨١ هـــ. ش. بيړنۍ لويې جرګې څکه ځانګړې اهميت درلود چې:

الف: د افغانستان د خلکو استازو سلا او مشورو ته مخه وکړه او د خپل هېواد مشر يې وټاکه.

ب: د افغانستان د اسلامي انتقالي دولت له لوري وړانديز شوې کابينه د تائيد وړ وګرځيده.

ج: د لويې جرګې فضا کاملاً آزاده او د مواکراتيکه وه.

د: ټول ځوابونه سم دي.

٢- د لويې جرګې پرانيستل او يو له بل سره مشوره.

الف: يو اسلامي امر دی.

ب: يو هېوادنی امر دی.

ج: د افغانستان د خلکو له منل شوو دودونوڅخه دی.

د: ټول ځوابونه سم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱) لوست

د افغانستان اسلامي انتقالي دولت

موخې:

- زده کوونکي دې د افغانستان داسلامي انتقالي دولت لـه مفهـوم سره اشنا شي
- زده کوونکي وکولای شي چې د لوست مهم ټکي په ګوته کړي

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

آرا	د رایو جمع، نظریات، رایه
بن	د المان یوښار دي

- د افغانستان اسلامي انتقالي دولت څنګه منځ ته راغی؟
- د افغانستان اسلامي انتقالي دولت کومې دندې تر سره کړې؟

د بن د تاریخي غونډې د تړون او د ۱۳۸۱ لمریز کال د بېړنۍ لـویې جرګــې د پرېکړو پر بنسټ لنډ مهالي اداري خپل ځای انتقالي دولت ته پرېښود.

د لنډ مهالي اداري مشر محترم حامد کرزی د لویې جرګې له خوا د رایو په اکثریت د افغانستان د اسلامي انتقالي دولت د مشر په توګه وټاکل شو. د افغانستان اسلامي انتقالي دولت ډېرې دندې پر غاړه درلودې چې دلته یې ځینې مهمې دندې یادوو:

- د لویې جرګې له خوا د اساسي قانون تصویب.
- د خپلواکو او عادلانه ټاکنو پلي کول.
- د نویو پیسو(بانکنوټونو) چاپ او وېش.
- د بشر د حقوقو د خپلواک کمېسون جوړول.
- د ترهګرۍ، نشه یي توکو او د جنایاتو په وړاندې مبارزه.
- د نړۍ د ټولو هېوادونو په ځانګړي توګه له ګاونډیو هېوادونو سره د دوستانه او سوله ییزو اړیکو ټینګول.
- د ملي اردو جوړول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- عمومي بې وسلې کول(د وسلو ټولول).

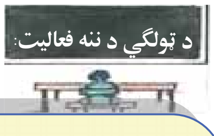

زده کوونکي دې په ګروپونو کې د هیواد لپاره د نویو پیسو د چاپ او ویش د ګټو لست جوړ کړي او استازي دې د ټولګي په وړاندې بیان کړي.

....

....

پوښتنې:

۱. د افغانستان اسلامي انتقالي دولت څه وخت منځته راغی؟

۲. د افغانستان اسلامي دولت مهمې دندې په ګوته کړئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د خپلو دوستانو په مرسته د سولې په هکله یو مطلب ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲) لوست

د هېواد د بيارغوني پيل

موخه:

– د زده کوونکو آشنايي د بيارغوني له مفهوم سره

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

پروسه	بهير، جريان، دعمل جريان
تحميل	په جبر او زور په بل چا څه منل

د وروستيو کلونو په لړ کې د بهرنيو لاسوهنو او کورنيو جګړو له امله سر ببره پردې چې مليونونه تنه مړه او معيوب شول، ميليونونه نور ليرې او نږدې هېوادونو ته کډوال شول. مخابرات، ارتباطي لارې، سوداګري، صنايع، پوهنه، کرنه، مالداري، او د هېواد نور مهم تاسيسات يا په بشپړه توګه له منځه لاړل يا سخت زيانمن شول.

په دې هکله لاندې پوښتنې مطرح کېږي؟

_ د افغانستان بيا رغونه څه وخت پيل شوه؟

_ دا بيا رغونه د کومو هېوادونو په مرسته تر سره شوه؟

د افغانستان سوله دوستو خلکو د کلونو، کلونو رېړ او ستونزو له زغملو وروسته دبن د پريکړو اود نړيوالې ټولنې د همکارۍ پر بنسټ د ښاغلي حامدکرزي په مشرتابه لنډمهاله اداره رامنځته کړه. له هغه وروسته د نړۍ سوله دوستو هېوادونو د افغانستان له خلکو سره مرستو ته را ودانګل چې تېرې ورانۍ ابادې کړي.

تر ټولو رغنده مسأله د سرتاسري سولې ټينګښت و، چې ددې موخې لپاره ملي اردو او ملي پوليس د نړۍ سوله دوستو هېوادونو په مرسته تنظيم شول. د هېواد د بيارغوني لړۍ له پلان سره سم دوام لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

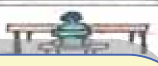

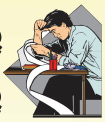

په افغانستان کې د ټپل شویو جګړو په لړ کې کوم شیان ویجاړ شول؟
په دې هکله یو له بل سره خبرې وکړئ او د خبرو پایله یادداشت کړئ.
په پای کې دې د ډلې یو غړی هغه په ټولګي کې ولولي او پوښتنو ته دې ځواب ورکړي:

....

....

پوښتنې:

۱- د جګړې په لړ کې زموږ د هېواد کوم تاسیسات ډېر زیانمن شول، نمونه یې واخلئ؟

۲- موږ د خپل وطن د ابادۍ په وړاندې څه مسؤولیتونه لرو؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

په هغه سیمه کې چې تاسو ژوند کوئ، د دولتي او غیر دولتي موسساتو(انجوګانو) له خوا کوم کارونه تر سره شوي دي؟ هغه د خپلو مشرانو په مرسته لست کړئ!

....

....

SS (P) 0607

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳) لوست

د جمهوري رياست ټاکني

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ.

انتخابات	د کار لپاره د يوې ډلې له منځه د يو تن انتخابول
کانديد	نوماند، هغه څوک چې پارلمان يا بالمقابل د خلکو د استازيتوب لپاره خپل نوم ورکوي.

موخې:

- زده کوونکي دې د انتخاباتو او د انتخاباتو د کار له ډول سره اشنا شي.
- زده کونکي بايد خپل ځانونه د ټولنې د فعالو غړو په توګه و ګڼې.

د افغا نستان لومړنۍ منتخب ولسمشر څنګه و ټاکل شو؟

د رايې ورکوونکو ليکې

د ښځو د نوم ثبتولو مرکز

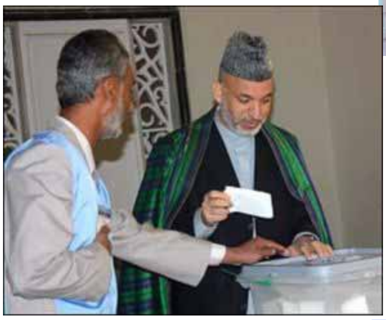

د رايې ورکولو کارت

د رايو د صندوقونو راغونډول

دافغانستان خلکو په ۱۳۸۳ لمریز کال کې د جمهوري ریاست خپلـواک، مـستقیم او پـټ لومړني انتخابات تجربه کړل. دا انتخابات د ۱۳۸۳ لمریز کال د تلې په ۱۸ مه د سهار پـه ۷ بجو د ملګرو ملتونو د استازو او د جمهوري ریاست د کاندیدانو د استازو پـه وړانـدې تـر سره شول. په دې ټولټاکنو کې ۱۸ تنو ځانونه کاندید کړي وو او په انتخاباتي مبارزو کـې یې پوره ونډه اخیستې وه. دا انتخابات په یوه ازاده او ارامه فضا کې تر سـره شـول. افغـان نارینه او ښځې د هېواد د ولسمشر د ټاکلو په موخه د رایې ورکولـو صـندقونو تـه لاړل او په خپلواکه او پټه توګه یې خپلې رایې په صندوقونو کې واچولې.

د انتخاباتو کمیسیون د رایو له شمېرنې نه وروسته د ۱۳۸۳ لمریزکال د لړم په ۱۳ مه په سلوکې د ٥٥/٤ رایو په ګټلو سره محترم حامد کرزی بریـالی اعـلان کـړ. پـه دې ډول محترم حامد کرزی د پنځو کلونو لپاره د افغانستان د خلکو لـه خـوا د هېـواد د لومړني منتخب ولسمشر په توګه و ټاکل شو.

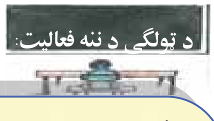

زده کوونکي دې په څو ډلو وویشل شي او په دې هکله چې ځرنګه یو تن د خپل استازي په توګه وټاکي یو له بله سره مشوره وکړي او د هرې ډلې استازي دې د اړوندې ډلې نظر په ټولګي کې بیان کړي.

....

....

پوښتنې:

۱- د جمهوري ریاست په ټولټاکنو کې څو تنو خپل ځانونه کاندید کړي وو؟

۲- د افغانستان د جمهوري ریاست لومړنۍ ټاکنې څه وخت ترسره شوې؟

۳- په کومه نېټه د انتخاباتونتیجه د انتخاباتو د کمیسون له خوا اعلان شوه؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د خپلو مشرانو په مرسته د انتخاباتو په هکله یو مطلب ولیکئ.

....

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۴) لوست

د افغانستان پارلمان

پارلمان	ملي شورا چې له مشرانو او ولسي جرګې څخه جوړه ده.
تصویب	په اکثریت یا د رایو په اتفاق سره وروستی پرېکړه.
انتصاب	ګومارل، په ګوته کول

موخې:
زده کوونکي دې د افغانستان له پارلماني جوړښت سره اشنا شي.

آیا تر اوسه مو د افغانستان د ملي شورا او یا پارلمان نوم اوریدلی دی؟
پارلمان د دولت له دریو بنسټونو څخه یو بنسټ دی چه زموږ په اساسي قانون کي د ملی شورا په نامه یادیږی. زموږ په هېواد کې د لومړي ځل لپاره په ۱۳۱۱ لمریز کال کې د محمد نادر شاه د پادشاهۍ په دوره کې د پارلمان بنسټ کیښودل شو. دغه بنیاد د قانون په جوړولو او په سیاسی تصمیم نیولو کې او د خلکو د ګټون برخې اخیستنې ښکارندوی دی. د افغانستان د ملي شورا غړي د انتخاباتو له لارې او یا د ولسمشر لخوا په انتصابي ډول ملي شوراته لاره پیدا کوي.
دغه استازي په ملي شورا کې د خلکو له اړتیاوو سره سم قوانین رامنځته کوي. ملي شورا زموږ په هېواد کې له دوومجلسونو څخه چې د ولسي جرګې او مشرانو جرګې په نومونو یادیږی. منځته راغلي ده.

ولسي جرګه:

د اساسي قانون له موادو سره سم، ولسي جرګه زموږ په هېواد کې ۲۵۰ غړي لري.
دغه غړي د هېواد د ټولو وګړو لخوا د هغو خلکو له ډلې څخه ټاکل کیږي چې ځانونه کاندیدوي او د هغې انتخاباتي حوزی د استازي په توګه ولسي جرګې ته لاره پیدا کوی.
هغه خلک چې د انتخاباتو له لارې وټاکل شي د پنځو کلونو لپاره د خپل ولایت د استازي په توګه په ملي شورا کې دنده تر سره کوي.
آیا پوهیږئ چې په ملي شورا کې ستاسو د سیمې استازي څوک دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولسي جرګه د خپل کار په پیل کې خپل یو تن غړی د مشر په توګه، دوه تنه غړي د لومړي مرستیال او دویم مرستیال په توګه او دوه تنه نور د منشیانو په توګه ټاکي. دغه ټوله ډله د ولسي جرګې د اداري پلاوي په نامه یادیږي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

د ولسي جرګې اوسنی مشر څوک دی؟ له سپین ږیرو او لویانو و پوښتئ او پــه ټولګي کې یې خپلو ملګروته و وایاست.

د ولسی جرګې دندې:

۱–د تقنیني احکامو او یا قوانینو تصویب، تعدیل او یا لغو کول.

ولسي جرګه د خلکو د اړتیاوو سره سم نوي قوانین تصویبوي او هغه پخواني قوانین چې نور د کار وړ نه دي او یانور ارزښت نه لری، له منځه وړي.

۲–د فرهنګي، اقتصادي او تکنالوژیکي پر مختګ د پروګرامونو تصویبول.

هغه پروګرامونه چې د اجتماعي، فرهنګي، اقتصادي او تکنالوژیکي پر مختګ لپاره د دولت او یا خصوصي ادارو له لارې وړاندی کیږي باید د ولسي جرګې د غونډې له خوا تصویب کړی شي.

۳–د دولتي بودجې تصویب او د پور د ورکړې او یا اخیستنې اجازه.

ولسي جرګه د دولت او دولتي ارګانونو بودجه ټاکې. که دولت وغواړي چې قرضه واخلي او یا کوم دولت ته قرضه ورکړي باید هرومرو د ولسي جرګې له خوا تصویب شي.

۴–د دولتي ادارو پرانیستل او یا دهغوي له منځه وړل (لغو کول).

ولسي جرګه کولای شي اداري واحدونه رامنځته کړي او یا په موجودو ادارو کې بدولونونه راوړي او یا ځینې اداري واحدونه له منځه یوسي.

۵–د نړیوالو تړونونو او معاهداتو پیوستون او تائید، او یا له هغوی سره د پیوستون فسخ کول.

زموږ هېواد ځینې نړیوال تړونونه لاسلیک کړي او منلي دي د دغو تړونونو منل او یا نه منل د ولسي جرګې په غاړه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشرانو جرګه:

❖ د مشرانو جرګې غړي په دريو کې دوې برخې انتخابي او په دريو کې يوه برخ يې انتصابي دي. د دې مجلس غړي د دريو برخو څخه يوه برخه يې د ولايتي شورا ګانو د غړو له منځه، يو پر دريمه برخه د ولسواليو د شوراګانو د غړو له منځه، يو پر دريمه برخه يې د ولسمشر لخوا د پوهانو او متنفذو اشخاصو له منځه ټاکل کيږي.

د دغه مجلس غړي هم د پنځو کلونو لپاره د نده تر سره کوي.

مشرانو جرګه هم د ولسي جرګې په شان اداري هيئت لري.

د مشرانو جرګې دندې:

مشرانو جرګه هم په دقيقه توګه لکه د ولسي جرګې په شان دندې په غاړه لري. توپير يې دا دی چې د قانون د طرحی غوښتنليک د دولت لخوا لومړی ولسي جرګې ته وړاندې کيږی. د ولسي جرګې له لوري د طرحې تر تصويبولو وروسته، نوموړي طرح مشرانو جرګې ته وړاندې کيږي. مشرانو جرګه د ۱۵ ورځو په موده کې په دغه طرح باندې غور کوي او د هغې په هکله تصميم نيسي او بيا ولسمشر ته وړاندې کيږي، په هغه صورت کې چې ولسمشر د ملي شورا پريکړه و مني او لاسليک يې کړي، نو نوموړي طرح بيا د قانون په بڼه منل کيږي.

پوښتنې:

۱-پارلمان يا ملي شورا تعريف کړئ.

۲-زموږ د هېواد ملي شورا څو غړي لري؟

۳-زموږ د هېواد ولسي جرګه څو غړي لري او دغه غړي څنګه ملي شورا ته لاره پيدا کوي؟

۴-د ولسي جرګې اداري هيئت څو غړي لري؟

۵-د ملي شورا له دندو څخه، يوازې دوه دندې په ګوته کړئ.

٦-د مشرانو جرګې غړي څنګه د مشرانو جرګې مجلس ته لاره پيدا کوي؟

۷-د مشرانو جرګې دندې په لنډه توګه وليکئ او د هغو توپير د ولسي جرګې له دندو سره په ګوته کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۵) لوست

د افغانستان ګاونډي هېوادونه

۱- د پاکستان اسلامي جمهوریت

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

موخه :
زده کوونکی دې د هېواد له ختيځ ګاونډي هېواد سره آشنا شي.

۱	ساحل	د سيندو او سمندرو نو غاړه
۲	جمهوريت	هغه حکومت چې دخلکو د رايو له لارې يې رئس جمهور ټاکل شوي وي
۳	جلګه	شنه، هواره، او مسطح ځمکه

تاسو د پاکستان په هکله څه معلومات لرئ؟

د پاکستان اسلامي جمهوريت د آسيا د لويې وچې له جنوبي هېوادونو څخه دی. په ۱۹۴۷م کال کې يې، چې د ۱۳۳۵ لمريز کال سره سمون خوري، له انګلستان څخه خپله خپلواکي تر لاسه کړه.

په ۲۰۰۷ ميلادی کال کې يې د نفوسو شمېر کابو يوسل او څلويښت ميليونو تنوته رسيده. دغه هېواد اوه سوه نهه شپېته زره کيلو متره مربع مساحت لري او له څلورو ايالتونو څخه تشکيل شويدی.

د پاکستان نقشه

د پاکستان آب وهوا په زياترو ساحلي سيمو کې مرطوبه او په صحرايي سيمو کې توده او وچه ده.

کرنه د پاکستان د خلکو خورا مهم اقتصادی فعاليت شمېرل کيږي. ددې هېواد په حاصل خيزو سيمو کې غنم، وريجې او داسې نور کرل کيږی. په هېواد کې د اوبدلو، ورېشلو او کيمياوي سرې دتوليد د صنعت ځينې کارخانې شته چې د دغو کارخانو ځينې توليدات بهرنيو هېوادونو ته لېږل کيږي

د پاکستان زياتره خلک مسلمانان دي.په اردو، پنجابي، سندي، پښتو او بلوچي ژبوخبرې کوي. د اسلام آباد ښار د دغه هېواد پلازمېنه (پايتخت) دی‌س. کراچي، لاهور، راولپنډی، حيدرآباد او فيصل آباد يې نور ستر ښارونه دي.

د سند درياب چې د هماليا له غرونو سر چينه اخلي، د دغه هېواد له لويو دريابونو څخه شمېرل کيږي. د پيسو واحد يې پاکستانی روپۍ ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

دا لاندې جدول په ډله ییز کار کې بشپړ کړئ.

د پاکستان موقعیت نسبت افغانستان ته	پایتخت یې	د خپلواکۍ تاریخ یې	مهم ښارونه یې	د پیسو واحد یې	کرنیز حاصلات یې

پوښتنې:

۱. د پاکستان هېواد څه وخت خپله خپلواکي تر لاسه کړه؟

۲. د پاکستان د اکثریت خلکو دین څه دی؟

۳. په پاکستان کې زیات خلک په کومو ژبو خبرې کوي؟

۴. د پاکستان د تولیدي صنایعو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۶) لوست   ګاونډي هېوادونه

۲- د ایران اسلامي جمهوریت

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

موخه :
زده‌کوونکي دې د هېواد له لویدیځ ګاونډی هېوادسره آشنا شي.

۱	جمعیت	هغه خوک چې په یو ه سیمه کې میشت وي.
۲	مساحت	د ځمکې د سطحې یا د بل څه اندازه

_ د ایران اسلامی جمهوریت زموږ د ګران هېواد کوم لوري ته پروت دی؟

ایران له آسیایي هېوادونو څخه دی او زموږ د هېـواد لویـدیځ لـوري تـه پـروت دی. مساحت یـې کـابویومیلیون او شپږ سـوه زره کیلـومتر مربع دی. د نفوسـو شمېر یـې اویـا میلیونـو تنـو تـه رسـیږي. د اوســیدونکو زیاتره برخه یـې مسلمانان دي.پـه دې هېـواد کـې د خلکو اکثریـت پـه فارسي ژبه خبرې کوي.

د ایران نقشه

مهـم ښـارونه یـې مـشهد، اصـفهان، تبریـز، شیراز، اهواز او کرمانشاه دي. پایتخت یې د تهران ښار دی.

د کرنې په چارو کې دغه هېواد پر مختګ کړی دی او له ماشینی وسـایلو څخـه کاراخلي چې په دې ډول یې د کرنیزو تولیداتو اندازه لوړه کړې ده. وریجې، چای، پنبه، غنم، جغندر، جوار او ډول ډول مېوې، په ځانګړې توګه خرما او پسته په کـې زیاته پیداکیږي. د ایران په پراخ هېواد کې د نفتو، ګاز، اوسپنې، ډبروسـکرو، مـسو او فیروزې زېرمې موجودې دي. د نفتي منابعو له پلوه په نړۍ کې ډېر اهمیت لري. همدارنګه د اوسپنې ویلې کولو، کیمیاوي صنایعو، موټر جوړولو، د کرنـې د ماشـین آلاتو، نساجی، فرش جوړولو، بوټ ګنډلو، یخچال جوړولو، کاغذ جوړولو او بلـور

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړولو صنایعو په دې هېواد کې ښه پر مختګ کړی دی چې د دې تولیداتو یوه زیاته برخه یې بهر ته صادروي.

د کسپین د بحیرې (د خزر سمندرګي)، د غاړې د سیمو آب وهوایې مرطوبه ده او کافي باران په کې وریږي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

لاندې جدول په ګروپونو کې بشپړ او په کتابچو کې یې ولیکئ

دافغانستان په نسبت د ایران موقعیت	پایتخت	دین	ژبه	مهم صنعتي محصولات	ډېر مهم زراعتي محصولات

پوښتنې:

۱. د ایران د سترو ښارونو نومونه واخلئ.
۲. د ایران د کرنیزو پیداوارو نومونه واخلئ.
۳. د ایران هېواد ولې په نړۍ کې د تېلو او ګازو د صادرونکو هېوادونو له جملې څخه دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۷) لوست

ګاونډي هېوادونه

۳- تاجکستان

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	منځنۍ آسیا	داسیا دلویې وچې منځنۍ سیمې تاجکستان،ازبکستان، ترکمنستان، قرغزستان او د قزاقستان هېوادونه
۲	استقلال	خپلواکي

موخه :
زده کوونکي دې د تاجکستان له هېواد سره آشنا شي.

_ د تاجکستان هېواد زموږ د هېواد کومې خواته پروت دی؟

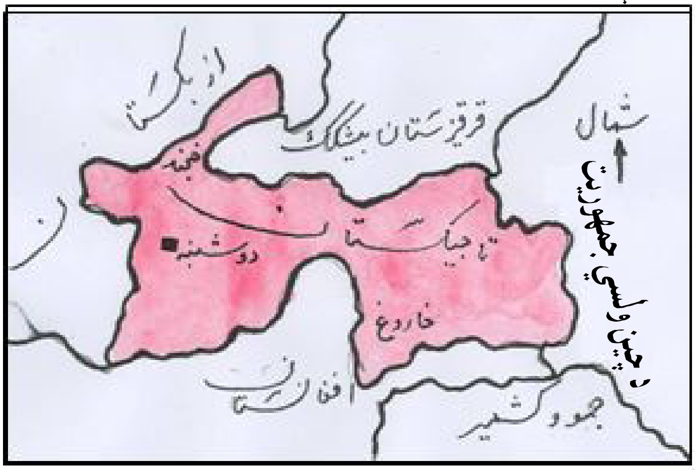

د تاجکستان نقشه

د تاجکســـــــــتان جمهوریـت چـې دمنځنـۍ آسـیا لـه هېوادونـو څخـه دی، زموږ د هېواد شـمالي لوري ته پروت دی.
پــه ۱۳۷۰ لمریــز کال کې د پخواني شوروي اتحاد ړنګېدل د تاجکستان او نـــورو جمهوریتونـــو د خپلواکۍ لامل شو. نفوس يې څه نا څه اوه میلیونه تنو ته رسیږي. ددې هېواد وګړي مسلمانان دي. په تـاجکي او روسي ژبـو خبـرې کـوي.د دوشـنبې ښـار ددې هېـواد پایتخت دی. خجنـد، کولاب او قرغان تپه ددې هېواد له مشهورو ښارونو څخه دي.
په دې هېواد کې ډول ډول غلې دانې، وریجې او مېوې پیداکیږي. خلک یې د خارویو په روزلو هم بوخت دي. د بریښنا او ډېرو سکرو تولید ددې هېواد د صنایعو له جملې څخه شمېرل کیږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

لاندې جدول په ګروپي کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

د افغانستان په نسبت د تاجکستان موقعیت	پایتخت	دین	ژبه	مشهور ښارونه	بحر ته لار لري که نه؟	صنایع
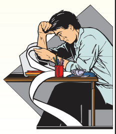						

پوښتنې:

۱. تاجکستان څه وخت خپلواکي تر لاسه کړه؟

۲. د منځنۍ آسیا د هیوادونو نومونه واخلئ.

۳. د تاجکستان د کرنیزو حاصلاتو نومونه واخلئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د خپلواکۍ تر سرلیک لاندې یو مطلب ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۸) لوست

ګاونډي هېوادونه

۴-ازبکستان

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	صنایع	دصنعت جمع، هغه څه چې د انسان پواسطه جوړ شوي وي
۲	نساجي	اوبدل
۳	زرع	کرنه

موخه :
- زده کوونکي دې د ازبکستان له هېواد سره آشناشي.

- د ازبکستان هېواد د آسیا د لويې وچې او زمورږ د هېواد په کومه برخه کې پرو ت دی؟

د ازبکستان نقشه

د ازبکستان هېواد هم د منځنۍ آسیا له هېوادونو څخه دی چې زمورږ د هېواد شمال پلوته پروت دی. په ۱۳۷۰لمريز کال کې يې د پخواني شوروي اتحاد تر ړنګيدلو وروسته خپله خپلواکي تر لاسه کړه. مساحت يې (۴۴۷۴۰۰) کيلو متره مربع دی. د نفوسو شمېر يې پنځه ويشت ميليونه تنو ته رسيږي.

د تاشکند ښار ددې هېواد پايتخت دی. سمرقند، بخارا او فرغانه يې د مشهورو ښارونو له جملې څخه دي.

ددې هېواد زيات خلک ازبکان دي. په ازبکي او روسي ژبو خبرې کوي او اکثريت يې مسلمانان دي.

د پنبې کرنې په دې هېواد کې زيات پر مختګ کړی دی. د پولاد جوړولو، نساجي او غذايي موادو صنعت هم په دې هېواد کې شته. د ډېرو سکاره، مس او نفت ددې هېواد له کانونو څخه شمېرل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

لاندې جدول په ګروپي کار کې بشپړ کړئ.

د افغانستان په نسبت د ازبکستان موقعیت	پایتخت	دین	ژبه	مهم ښارونه	کانونه	کرنیز حاصلات
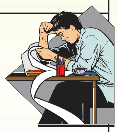						

پوښتنې:

۱. د ازبکستان هېواد ولې پنبه نورو هېوادونو ته صادروي؟
۲. د ازبکستان په هېواد کې د صنعت کومو ډولو نو پر مختګ کړی دی، نومونه یې واخلئ؟
۳. ازبکستان څه وخت خپلواک شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۹) لوست

ګاونډي هېوادونه

۵- تر کمنستان

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	کالي	سوداګريز او اړين توکي چې د انسان اړتيا رفع کوي
۲	معادن	کانونه

موخه :
زده کوونکي دې زموږ له شمالي ګاونډي هېواد ترکمنستان سره آشناشي.

ـ د ترکمنستان هېواد د آسيا د لويې وچې او زموږ د هېواد کوم پلوته پروت دی؟

د ترکمنستان نقشه

د ترکمنستان هېواد چې پايتخت يې د عشق آباد ښار دی، د منځنۍ آسيا د هېوادونو له ډلې څخه دی او زموږ د هېواد شمال پلو ته پروت دی. دې هېواد هم د تاجکستان او ازبکستان د هېوادونو په څېر له پخواني شوروي اتحاد څخه خپلواکي تر لاسه کړه.

د دې هېواد مساحت څلورسوه اتيازره کيلو متره مربع دی. نفوس يې شپږ ميليونو تنو ته رسيږي. خلک يې مسلمانان دي او زياتره يې په ترکمني او روسي ژبو خبرې کوي. د وګړو زياته برخه يې د کرني او مالدارۍ په چارو بوخت دي. د پنبې د توليد له پلوه په نړۍ کې ډېر شهرت لري. مهم لاسي صنعت يې غالۍ اوبدل دي.

ترکمنستان د ګازو او نفتو منابع لري. پنبه، سپنسين توکران، غالۍ او نفت د هغو توکو له جملې څخه دي چې بهرته ليږل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

لاندې جدول په ګروپي کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ

د افغانستان په نسبت د ترکمنستان موقعیت	پایتخت	غوره کرنیز حاصلات	دین	ژبه		

پوښتنې:

۱. د ترکمنستان د زیاتره خلکو شغل څه شی دی؟
۲. د ترکمنستان هیواد ولې نورو هیوادونو ته غالۍ او نفت صادر وي؟

له ټولګي بهر فعالیت:

ددې درس مهم ټکي په ګوته او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ

(۳۰) لوست

ګاونډي هېوادونه

٦- چــــــيـــــن

موخه:
زده‌کوونکي دې د چين ولسي جمهوريت سره آشنا شي.

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	واټن	فاصله
۲	ګډه پوله	ګډ سرحد
۳	واردات	هغه توکي چې له بل هېواد څخه را وړل کيږي
۴	صادرات	هغه توکي چې بل هېواد ته ليږل کيږي

ـ د چين هېواد زمونږ د هېواد کومې خواته پروت دی؟

د چين نقشه

د چـــين ولـــسي جمهوريـــت د نـــرۍ او آسيا د لـويې وچې لـه ســترو هېــوادو څخــه شــمېرل کيــږي او پــه شــمال ختيځـه برخـه (واخـان) کـې پـه لـږ واټـن سـره زمـونږ لـه هېواد سره ګـډه پوله لري.

چين د نړۍ زيـات نفـوس لرونکـی هېـواد دي چې د نفوسو شمېر يې يو مليارد او درې سوه ميليونو تنو ته رسيږي. مـساحت يې کابو نهـه ميليونـه او پنځـه سـوه زره کيلـو متـره مربـع دی. پايتخت يـې بـيجن (پيکنګ) او خلک يې په چينايي ژبه خبرې کوي.

کرنيزحاصلات يې وريجې، غنم، وربشې، پنبه، چوغندر يـا لبلبـو او داسـې نـور دي. همدارنګه په دې هېواد کې د موټر جوړولـو، بېړۍ جوړولـو، تـوکر جوړولو، کرنيزو ماشين آلاتو، د بريښنا سامان آلاتو، او پلاستيکي لـو ښـو صـنعت زيـات پـر مختګ کړی دی چې د دې شيانو زياته برخه بهر ته ليږل کيږي.

SS (P) 0607

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان پنبه، وړۍ، پوستکي او وچه مېوه چین ته لیږي او په بدل کې یې چای، منسوجات، تعمیراتي توکي، کاغذ، پلاستیکي لوښي، رادیو، ټیپ ریکارډر، تلویزیون، کمپیوټر، ماشین آلات او داسې نور، هېواد ته راوړي.

د چین هېواد د خپلې پراختیا او سمندر ته د نژدې والي او لیرې والي له کبله څو ډوله آب وهوا لري. شمالي برخې یې سوړ ژمی او تود اوړی لري. سویلي سیمې یې معتدل ژمی، اوږد ګرم او مرطوب اوړی لري.

لاندې جدول په ګروپي کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

د افغانستان په نسبت د چین موقعیت	پایتخت	کرنیز حاصلات	صنایع	ژبه	هغه توکي چې د چین له هیواد څخه زموږ هېواد ته راوړل کیږي.
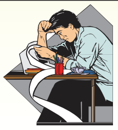					

پوښتنې:

۱. د چین آب و هوا څنګه ده؟
۲. چین ته زموږ د هېواد صادرات څه شی دي؟
۳. کوم شیان موږ له چین څخه هېواد ته راواردوو؟
۴. واردات او صادرات څه توپیر سره لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱ لوست

د اسلام تاریخ

د اسلام د مخه د عربستان د ټاپووزمي حالات

موخې:

_ له اسلام نه د مخه د عربستان د ټاپووزمي له وضعې سره،د زده‌کوونکو نسبي آشنايي.

_ داسلام د ظهور د غوره ټکو او لاملونو پېژندل.

_ د عربستان وضعه تر اسلام د مخه څه ډول وه؟

_ دمکې ښار د کوم اهميت څخه برخمن و؟

_ د اسلام د ظهور لاملونه څه شی و؟

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	ظهور	څرګندېدل، جوتيدل ظاهريدل
۲	بتکده	بت خانه، د بت پرستانو معبد
۳	ميراث	هغه څه چي له پخوانيو پاتې کيږي.
۴	اشراف	شريف خلك، لويان، شريفان
۵	ډالۍ	تحفه، سوغات
۶	ټاپووزمه	هغه ځمکې ته ويل کيږي چي له دريو خوا په اوبو او له يوې خوا په وچې پورې نښتې وي.

داسلام مقدس دين په حجاز کې وځليده. حجاز د عربستان د ټاپووزمي يوه برخه وه چي د مکې، مدينې او طايف ښارونو پکې موقعيت درلود.

د عربستان د ټاپووزمي خلک د اسلام د ظهور په وخت کې زياتره په دښتو کې او لږ شمېر يې په ښارونو کې اوسېدل. عربو قبيلوي ژوند درلود. هره قبيله له څو کورنيو څخه جوړه شوې وه چي وګړو يې د قبيلې تر ټولو زيات سپين ږيري سړي تر مشرۍ لاندې چي د شيخ په نامه يادېده، ژوند کاوه. د مکې معظمې اوسېدونکي د قريشو له قوم څخه وو چي په هغو کې د بني هاشم او بني اميه قبيلو زيات شهرت درلود.

د عربستان تر ټولو مهم ښار (مکه) وه. دغه ښار د يمن، شام (سوريې) او حبشې د سوداګرۍ د لارې په منځ کې پروت و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مکې ځمکه حاصلخیزه نه وه. خو څرنګه چې د سوداګرۍ د لارې پر سر پرته وه او (کعبه شریفه) په هغې کې وه نو ډېر زیات اهمیت یې درلود.

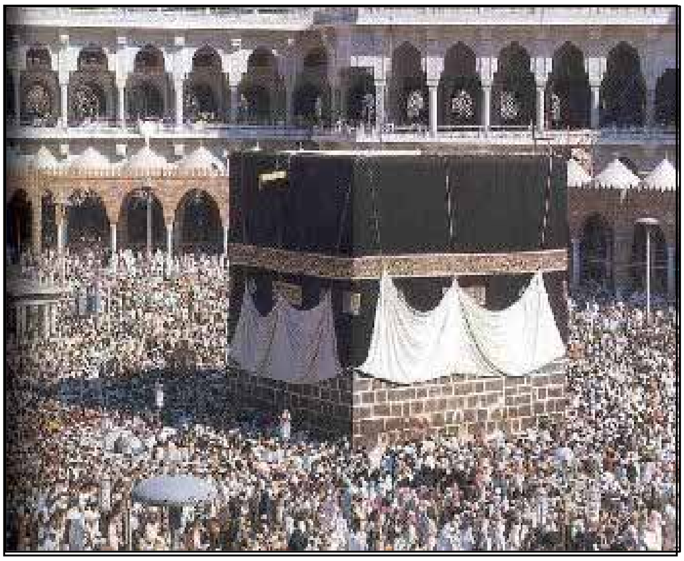
د کعبې شریفې کوټه

د کعبې شریفې ودانۍ د حضرت محمد(ص) له زیږیدو څخه ډېرې پیړۍ د مخه د حضرت ابراهیم(ع) په واسطه په مکه معظمه کې جوړه شوې وه[1] چې دلوی خدای (ج) د عبادت کولو ځای و. لاکن وروسته د عربستان په ټاپو وزمه کې بت پرستۍ رواج وموند او عربو هغه ځای په بوتخانې بدل کړ. دوی هغه مجسمې چې له ډبرو، لرګیو او فلزاتو څخه یې جوړې کړې وې، په کعبه شریفه کې یې کېښېښودې. هرې قبیلې یو بت درلوده.له دې امله کعبه د ټولو قبیلو زیارت او د درناوي وړ ځای و.

د قریشو اشرافو د بت پرستي ملاتړ کاوه. هغوی به دښار خواته د خلکو د جلبولو او د سوداګرۍ د کاروانونو د تلو راتلو او د هغو سوغاتو نو له لارې چې خلکو به د بتانو په وړاندې کېښېښوول، ګټې تر لاسه کولې.

د مکې اوسیدونکي اکثراً بت پرستان وو او په خرافاتو یې عقیده درلوده.نوې زیږیدلې نجونې به یې د خپل ناوړه دود او دستور له مخې ژوندۍ تر خاورو لاندې کولې او په مختلفو چارو بوخت وو. ځینو یې سوداګري کوله، ځینو به د کعبې شریفې اړوندې چارې سرته رسولې. ځینی چارې له پلرونو څخه اولاد ونو ته په میراث پاتې کیدې.

---

۱ کعبه شریفه د مخه د نوح(ع) د طوفان په نتیجه کې له منځه تللې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

په ډله‌ییز کار کې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ او په ټولګي کې یې ووایئ.

دمثال په توګه :د مکې خلک بت پرستان وو او په خرافاتو یې عقیده درلوده .

____ .

____ .

پوښتنې:

١. د مکې ښار له کوم اهمیت څخه برخمن و؟
٢. کعبه شریفه د چا له خوا د دویم ځل لپاره ودانه شوه؟
٣. زموږ پیغمبر حضرت محمد (ص) له کومې قبیلې څخه و؟
۴. د پورتنیو بیلګو په څیر درې نورې پوښتنې تاسو خپله جوړې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۲ لوست

د حضرت محمد(ص) ژوند له زیږیدو تر بعثت پورې

موخې:

- زده کوونکي دې د حضرت محمد (ص) لـه ژونـد او کـړو وړو سـره اشناشي.
- زده کوونکي دې د ستونزو په وړاندې دمبارزې توان ومومي.
- په زده کوونکو کې دې اسلامي روحیه پیاوړې شي.

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	بعثت	رسالت، لیږل
۲	کوزده	نامزادي، کوژده
۳	هلاك	هلاکیدل، دناوړه پیښې پواسطه مړه کیدل
۴	جد	نیکه
۵	ابابیل	یوه مرغۍ چې په پښتو کې ورته توتکۍ وایي
۶	دایه	ماشوم روزونکې یا هغه ښځه چې د بل چا ماشوم ته شیدې ورکوي او روزي یې

_ د حضرت محمد (ص) د ماشومتوب دوران څه ډول و؟

_ د حضرت محمد(ص)د زلمیتوب دوران څرنګه و؟

عبدالله د رسول اکرم (ص) پلار د عبدالمطلب له زامنو څخه و، د حضرت محمد(ص) له پیداکیدو څخه دوه میاشتې مخکې په هغه سفر کې، چې شام ته یې کړی و، وفات شو او په یثرب کې خاورو ته وسپارل شو.حضرت محمد(ص) په هغه کال چې په عام الفیل(مقصد یې هغه کال دی چې په هغه کې دیمن د حاکم ابرهه لښکریان په فیلانو سپاره وو او د کعبې شریفې دورانولو لپاره مکې معظمې ته راغلل، خو د خدای(ج) په امر د وړو الوتونکو پواسطه، چې ابابیل (توتکۍ) نومیږي، هلاک کړای شول.)[1] مشهور دی، حضرت محمد(ص) د ربیع الاول د میاشتې په دوولسمه نېټه د دوشنبې په شپه، چې له ۵۷۰م کال سره سمون لري، په مکه معظمه کې وزیږید او څلویښت کاله وروسته په پیغمبرۍ مبعوث شو. په هغه وخت کې د عربستان تاپووزمې خلکو خپل ماشومان د روزنې او شیدو ورکولو لپاره، دایه ګانوته ورکول. د حضرت محمد (ص) مور بي بي آمنې هم خپل زوی یوې ښځې ته، چې حلیمه سعدیه نومیده، وسپاره تر څو هغه لوی او شیدې ورکړي. حضرت محمد (ص) څلورکاله له بي بي حلیمې سره په دښته کې پاتې شو. د دښتې سخت ژوند انه حضرت محمد(ص) هم تکړه او پیاوړی کړ او هغه ته یې ساده او غریبانه ژوند هم ورزده کړ.

کله چې زموږ ستر پیغمبر دشپږوکالو شو، بي بي‌آمنې هغه خپلې کورنۍ ته، چې په یثرب کې وه، یووړ او د خپل پلار زیارت یې وکړ. کله چې له یثرب څخه بېرته راوګرځیدل، بي‌بي‌آمنه سخته ناروغه شوه او په لاره کې یې ساه ورکړه. حضرت محمد(ص) د خپلې مور د مړینې له کبله ډېر غمجن شو. له دې نه وروسته د حضرت

[1] - الم ترکیف ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد(ص) پالنه او ساتنه د هغه نيکه (عبدالمطلب) په خپله غاړه واخيسته. حضرت محمد(ص) د (۸) کالو و چې نيکه يې (عبدالمطلب) وفات شو. له هغې وروسته د حضرت محمد(ص) پالنه او روزنه د هغه تره ابو طالب په خپله غاړه واخيسته. ابوطالب د سوداگرۍ په چارو بوخت و او په ځينو سفرونو کې به يې خپل وراره هم له ځانه سره وړلو. حضرت محمد(ص) د کوچنيوالي دوره پاى ته ورسوله. د ځوانۍ په دوره کې ټولو خلکو د ده په پاکوالي، امانت دارۍ او رښتينولۍ باندې عقيده پيداکړه او دى به يې (امين) باله.

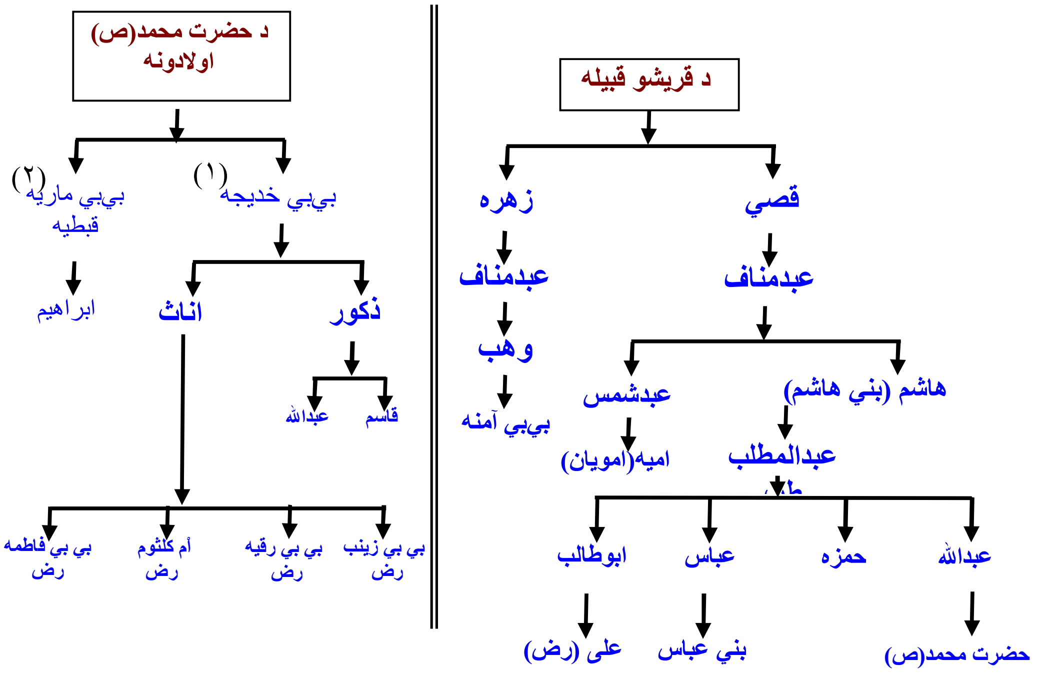

بى بى خديجه يوه بدايه ښځه او د قريشو له کورنۍ څخه وه. دابوطالب د وراندېز له مخې بي بي خديجې د خپلې شتمنۍ يوه برخه دحضرت محمد(ص) په واک کې د سوداگرۍ لپاره ورکړه. په دې سفر کې د حضرت محمد(ص) امانت دارى خلکو ته لاپسې څرگنده شوه چې همدا کار بيا ددې او بي بي خديجې تر منځ د کوژدې لامل هم وگرځيده.

---

(۱) : بى بى خديجه د حضرت محمد (ص) لومړنۍ ښځه وه چې له هغې څلور لوڼې او دوه زامن پيدا شوي دي.

(۲) : بى بى ماريه قبطيه د حضرت محمد (ص) بله ښځه وه چې له هغې څخه يو زوى د ابراهيم په نامه پيدا شوي دى . د حضرت محمد (ص) ټول نارينه اولادونه په کوچينوالى کې وفات شويدي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بي بي خديجه د حضرت محمد(ص) لپاره ډېره مهربانه او فداکاره کوژدنه اوله اسلام راوړو ښځه وروسته بيا د اسلام د سپېڅلي دين لپاره ډېره وفاداره ښځه وه، چې خپله ټوله شتمني يې د خدای (ج) درضا او د اسلام د خپرېدو په لارکې ولګوله.

حضرت محمد(ص) د مکې د خلکو له بت پرستۍ څخه ډېر خواشيني او انديښمن و. د حضرت محمد(ص) غوښتنه او هيله داوه چې يوه ورځ خلک د بت نمانځې څخه خلاص شي او د خدای(ج) پرستش او لمانځنه وکړي.

د ټولګي د ننه فعاليت:

په ډلهييز کار کې د ښي لاس ليکنې دکيڼ لاس له ليکنو سره ونښلوی او په ټولګي کې يې نوروته وړاندې کړئ.

په ۵۷۰ م کال کې	د رسول اکرم(ص) پلار
په ٦ کلنۍ کې	د رسول اکرم(ص) نیکه
په ۸ کلنۍ کې	د حضرت محمد(ص) مور
بی بی آمنه	د حضرت محمد(ص) دایه
عبدالمطلب	دحضرت محمد (ص) مور وفات شوه
عبدالله	د حضرت محمد(ص) نیکه عبدالمطلب وفات شو
بی بی حلیمه	حضرت محمد(ص) په مکه معظمه کې وزیږید

پوښتنې:

١. آيا د حضرت محمد(ص) د پلار، مور، دايې، تره او نيکه نومونه موزده دي؟
٢. د ښتي ژوندانه پر حضرت محمد(ص) باندې څه اغيزه وکړه؟
٣. د عام الفيل څخه موخه څه شی وه؟ په لنډه توګه يې بيان کړئ.
٤. د حضرت محمد(ص) د زامنو نومونه واخلئ.
٥. د حضرت محمد(ص) د لوڼو نومونه واخلئ.
٦. د حضرت آمنې د پلار او نيکه نومونه واخلئ.
٧. سم عبارت د (ص) په توري او نا سم عبارت د (غ) په توري سره په نښه کړئ.
- حضرت علي(رض) د حضرت محمد (ص) د تره زوی و. (   ).
- د امويانو نيکه هاشم نوميده (   ).
- د بني هاشم نيکه اميه نوميده (   ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳ لوست

د حضرت محمد(ص) ژوند (له بعثته تر هجرته)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشناشئ

۱	هجرت	له هېواد نه لرې کېدل، کډه کېدل، هېواد پاتوېې پرېښودل
۲	لټه	لټول، پيداکول
۳	اسلام	تسليمېدل، د اسلام مبارك دين قبلول
۴	دحراغار	د مکې معظمې شمال ختيځ لورته په غره کې يوه سمڅه ده.
۵	اسلام	تسليمېدل، د الله پاك احکامو ته غاړه ايښودل
۶	ايمان	عقيده، باور
۷	ظهور	ښکاره، ځرګند، پيداکېدل
۸	مبعوث	لېږل شوی

موخه:
زده کوونکي بايد له بعثته تر هجرته پورې دحضرت محمد(ص) له ژوندانه سره اشنا شي.

- حضرت محمد (ص) څه ډول په پيغمبری مبعوث شو؟
- حضرت محمد(ص) له بعثته وروسته له کومو ستونزو سره مقابله کوله؟

حضرت محمد(ص) به په هر کال کې يوه مياشت د جبل النور د غره غارته چې حرا نوميده اومکې معظمې ته نژدې پروت دی، تلو او هلته به په عبادت او فکر کولو بوختيده. د حضرت محمد(ص) آرامي او يوازيتوب خوښېدل. دی په خلوېښت (۴۰) کلنی کې د حرا په غار کې په پيغمبری مبعوث شو او له هغه وخته د اسلام سپيځلی دين وځليده. (د خدای(ج) له لوري دحضرت محمد (ص) په پيغمبری ټاکلو او يا خوښولوته، بعثت وايي.) له نارينه و څخه ابوبکر صديق(رض)، له ښځينه و څخه بي بي خديجه(رض عنها) اوله ماشومانو څخه حضرت علي (رض) لومړنی کسان وو چې اسلام يې قبول کړ.

د حرا غار

حضرت محمد(ص) به په لومړيو کې خلک په پټه اسلام ته رابلل.په دې ډول ورو ورو يو شمېر ځوريدلو خلکو او ځينو قومي مشرانو د اسلام دين ومانه.

له درې کالو وروسته خدای(ج) حضرت محمد(ص) ته حکم وکړ چې په ځرګند ډول خلک اسلام ته راوغواړي او له بت لمانځنې يې منع کړي. د اسلام دين ورځ په ورځ پراختيا پيداکوله او خلکو له دغې بلنې څخه ملاتړ کاوه. د اسلام د راڅرګندېدو خبر ليرې سيموته ورسيده.د مکې کافرانو د اسلام له نفوذ څخه د خطر احساس وکړ. هغوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې درک کړه چې که بت لمانځنه له منځه ولاړه شي، هېڅکله نه شي کولای چې پر خلکو واکمن پاتې شي. له دې امله سره راغونډشول او دچارې په لټه کې شول. دوی لومړی داسې پرېکړه وکړه چې حضرت محمد (ص) د پیسو او مقام په ورکولو سره راضي کړي او د خدای(ج) له لارې څخه یې راوګرځوي چې د اسلام ددین د پرمختګ مخه ونیول شي. هغوی د خدای(ج) پیغمبر ته داسې پیغام ور ولیږه ((...له دې دعوت څخه لاس واخله چې خپله شتمني ستا په واک کې درکړو او تا خپل رئیس وټاکو.)) حضرت محمد(ص) یې په ځواب کې داسې وویل: ((په خدای مې دې قسم وې چې لمر مې په ښي لاس او سپوږمۍ مې په کیڼ لاس کې راکړئ هم، که له دغې بلنې څخه لاس واخلم. هېڅکله به داسې ونه کړم،آن تر دې که په دې لار کې خپل ځان هم له لاسه ورکړم.)) کله چې کافران په دې وپوهېدل چې حضرت محمد(ص) د اسلام له دعوت او بلنې لاس نه اخلي، نو دده او دده د ملګرو په ځورولو پسې شول. بلال، یاسر، سمیه او نورو د سختو ځورونو په وړاندې مقاومت وکړ او ځینو یې د شهادت جامونه وڅښل. تر دې پورې چې په خپله حضرت محمد(ص) له دې ځورونو څخه په امان کې پاتې نه شو. په لارو او تشو کوڅو کې به یې پر حضرت محمد(ص) باندې بریدونه کول او په کاڼو به یې ویشته او ټیې کاوه به یې.له دې ټولوستونزو سره سره، حضرت محمد(ص) په خپل هوډ عزم او اراده کې ټینګ و او د اسلام له بلنې او خدای(ج) لمانځنې څخه یې هېڅ لاس وانه خیست. قرآن شریف یعنې هغه کتاب چې ایمان پرې لرود اړتیا سره سم برخې برخې د خدای(ج) له لوري د حضرت جبرائیل(ع) پواسطه په حضرت محمد(ص) باندې نازل شو.

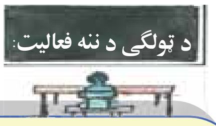

په ډله ییز کار کې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ.

۱. خدای(ج) د بعثت په دریم کال،حضرت محمد (ص) ته دنده وسپارله.

....

. ...

۲. د حضرت محمد(ص) له ژوندانه څخه د بعثت په وخت کې زده کوو چې:

....

....

پوښتنې:

۱. حضرت محمد(ص) ولې د حرا غار ته تلو؟

۲. حضرت محمد(ص) د بعثت په پیل کې څه ډول خلک اسلام ته رابلل؟

حضرت محمد(ص) د مشرکینو د وړاندیز په ځواب کې څه وویل؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴ لوست

د حضرت محمد(ص) ژوند (له هجرته تر رحلته)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	رحلت	کوچ کول، سفر، مړینه
۲	خواشینی	خپګان، خوابدي
۳	ووینه	یو ډول چنجی دي چې لرګی او وریـــن شـــیان خـــوري او خرابوی یې
۴	مبدا	اصل، پیل، اساس بست
۵	مشرکین	هغه کسان چې خدای(ج) ته شریك پیداکوي
۶	انصار	مرســـتندویان، د مـــدینې مـــسلمانان چـــې د پیغمبـــر(ص) او مهـــاجرینو ســـره یـــې مرسته وکړه.
۷	غزا	هغه جګړې چې د حضرت محمد(ص) تر لاربنووني لاندې تر سره شوي دي.
۸	تقویم	کلنۍ، مهال ویش، جنتري

موخه:

- د زده‌کوونکو آشنايي د حضرت محمد (ص) له ژوندانه سره له هجرته تر رحلته.
- کوم لاملونه د مسلمانانو دهجرت سبب شول؟
- مکه معظمه څه ډول فتح شوه؟

کله چې د بت پرستانو ځورونه زیاته شوه، حضرت محمد (ص) داسې لارښوونه وکړه چې یـو شـمېر مـسلمانان دې حبـشې تـه هجـرت وکړي.یـو شـمېر مـسلمانان چـې پـه هغـو کـې حضرت عثمان (رض) او حـضرت جعفـر بـن ابی طالب هم و، حبشې ته ولاړل.کله چې مـشرکین خبر شول، په قهر شول او د اسلام پر خلاف یې خپلې مبارزې سختې کړې.

د قریشو کافرانو په خپل منځ کې تړون وکړ چـې: ((لـه مـسلمانانو سـره خپلـې اړیکې وشلوې. له هغوی سره راکړه ورکړه او خپلوي ونه کړي.)) په دې هکله یـې یو پرېکړه لیک ولیکلو او په کعبه شریفه کې یې کېښود.

له هغې وروسته پیغمبر(ع) او ملګري یې له مکې څخه د باندې د شعب ابو طالب په نامه دره کې اوسېدل. دوی درې کالـه پـه ډېرې سـختۍ سـره پـه هغـه دره کـې واوسیدل تر هغه چې پیغمبر د الله(ج) له لورې خبر شو چې هغه پرېکـړه لیـک ووینـو خوړلی دی.

ابو طالب دغه خبر کافرانو ته ورکړ او له هغـوی څخـه یـې وغوښـتل چـې هغـه پرېکړه لیک راوړي. ورته ویې ویل چې که چېرې حضرت محمد(ص) سم او رښتیا نه وي ویلي، نو هغه به تاسې ته درکړو.کافران ولاړل او ویې لیدل چـې پیغمبـر رښـتیا ویلي دي نو ځکه یې پیغمبـر او دهغـه ملګروتـه اجازه ورکـړه چـې بیرتـه مکـې تـه وروګرځي. له هغې وروسته به حضرت محمد(ص) د وخت له ډېرې کمې شیبې څخـه

هم اسلام ته د خلکو د رابللو په لارکـــــي گټه پورته کوله. د حج د مراسـمو د تـر سره کولو پـه وخـت کـي چـي زيات شمېر خلـک بـه د کعبـې شـريفې د زيـارت کولـو لپـاره هلته راتلل، دوي به يې له اسلام سـره آشـنا کـول او ددوی پـه وسيله به يې خپل دعوت دنـورو قومونـــو او ښـــارونو د خلکـــو غوږونـــو تـــه رســـاوه. د هغـــو کـسانو لـه ډلـې څخـه چـې د حضرت محمـد^(ص) دعـوت يـې ومنلو، ځينې يې د يثرب د اوس

د مسلمانانو د هجرت د خط السير نقشه

ا وخزرج له قبيلو څخه وو. له همدغه ځايه يثرب تـه د مـسلمانانو د هجـرت مقدمـه برابره شوه.

بت پرستانو د اسلام د پراختيا د مخنيـوی پـه خـاطر، ډول ډول کارونـه ترسـره کول خو له دې سره سره بياهم ورځ پـه ورځ د حـضرت محمـد(ص) د پلويـانو شـمېر زياتيده. په پای کې کافرانو پرېکړه وکړه چې دشپې لـه خـوا حـضرت محمـد(ص) پـه خپل کور کې ووژني. حـضرت محمـد (ص) د خـدای(ج) لـه لـوري د دوی لـه دغـې پرېکړې څخه خبر شو. له همدې امله په دې شپه حـضرت علـی(رض) د ده پـه بـستره کې بيده او په دې ډول د مشرکينو دسيسه ناکامه شوه.حضرت محمد(ص) په پټـه لـه کوره ووت او د حضرت ابوبکر صديق (رض) په ملگرتيا يې يثرب ته هجرت وکړ. لـه دې وروسته د يثرب نوم په (مدينه منوره) واوښت. لـه مکـې معظمـې څخـه مـدينې منورې تـه د حـضرت محمـد(ص) هجـرت د ٦٢٢ مـيلادی کـال سـره برابـر و چـې دمسلمانانو د تاريخ مبدا گڼل کيږي.

د پيغمبر(ص) جگړه او ويني تويونه نه خوښيدل. ليکن له اسلام څخـه ددفـاع او د اسلام د مبين دين د دښمنانو له منځه وړلو لپاره مجبور و چې جهاد وکړي. له دې کبله په مدينه منوره کې يې د مهاجرينو او انصارو څخه يو لوی پوځ تشکيل کړ. هغه مهمې غزاگانې چې په خپله حضرت محمد (ص) په هغو کې برخه درلوده د بدر، احد او خندق له غزاگانو څخه عبارت دي. همدارنگه د هجرت په اووم کـال حـضرت پيغمبـر(ص) د

(c) ketabton.com: The Digital Library

روم، حبشي، مصر او ایران پادشاهانو ته لیکونه واستول او هغوی یې اسلام ته را دعوت کړل. ځینو پاچاهانو که څه هم په څرګند ډول اسلام ونه منلو خو بیا یې هم د حضرت محمد(ص) استازي په ډېر درناوی سره رخصت کړل. یوازې د ایران پاچا خسروپرویز د استازي او پیغام بې احترامي وکړه چې په خپله سزا ورسیده.

د اسلامی دعوت استقبال له یوې ورځې نه بلې ورځې ته زیاتیده خو ددې سره سره د قریشو کافرانو بیا هم له مسلمانانو سره له مخالفت څخه لاس نه اخیسته.حضرت محمد(ص) د مسلمانانو یو لوی لښکر جوړ کړ او د مکې معظمې پر لور وخوځیده. مسلمانانو د جګړې پرته د مکې معظمې ښار فتح کړ.

ابوسفیان چې په مکه معظمه کې د مخالفینو مشر و، د اسلام دپیاوړي پوځ په لیدوسره په دې پوه شو چې مقاومت ګټه نه کوي نو خبرېې خپورکړ چې دی مسلمان شوی دی. په ده پسې نور مخالفان هم تسلیم شول. په دی ډول مسلمانانو بې جګړې مکه معظمه فتح کړه.

د مکې معظمې له فتحې وروسته حضرت محمد(ص) کعبې شریفې ته راغی. د کافرانو بتان یې له هغه ځایه لیرې کړل او د اسلام بیرغ یې د هغې له پاسه ورپاوه.

د اسلام ستر پیغمبر په ٦٣کلنۍ کې د هجرت په یوولسم کال په مدینه منوره کې له دې نړۍ رحلت وکړ. هغوی د نورو خلکو غوندې عادي ژوند کاوه. کور، کالي او ډوډۍ یې عادی او ساده و. هېڅکله یې ځان تر نورو غوره نه بللو. د دوستانو او مومنانو په وړاندې ډېر مهربان او د دښمنانو او کافرانو په وړاندې ډېر سخت و. ماشومان ورباندې ګران و. په ښځو او د خپلې کورنۍ په غړو باندې ډېر مهربان و.

د ټولګی د ننه فعالیت:

د ډله ییز کار په بهیر کې د کینې خوا لیکنې دښۍ خوا له اړونده لیکنو سره ونښلوئ.

حضرت علی(رض)	د هجرت په وخت کې د حضرت محمد(ص) په بستر کې بیده شو.
٦٢٢میلادی .	حضرت محمد(ص) د خدای تعالی له رحمت سره یو ځای شو (رحلت یې وکړ).
د ٦٣کلنۍ په عمر	له مکې معظمې څخه مدینې منورې ته د حضرت‌محمد(ص) هجرت او د مسلمانانو د تاریخ مبدا.

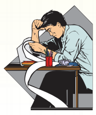

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱. مسلمانانو کوم ځای ته هجرت وکړ، او ولې؟
۲. د قریشو کافرانو د مسلمانانو پر خلاف په خپل منځ کې څه ډول تړون وکړ؟
۳. غزا یعنی څه؟
۴. حضرت محمد(ص) کومو پاچاهانوته د اسلام د دعوت لیکونه ورواستول؟ کوم پاچا د پیغام او استازي بی عزتي وکړه؟
۵. مکه معظمه څه ډول فتح شوه؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

حضرت محمد (ص) څه ډول ژوند کاوه؟ په دې هکله یو مطلب ولیکئ او په ټولګي کې یې وواياست.

....
....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵ لوست

خلفای راشدین

حضرت ابوبکر صدیق(رض)

له ۱۱ تر ۱۳ هجری کال پوري

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	مرتد	هغه څوک چي د اسلام له دين څخه اوښتي وي
۲	صحيفه	ليک، کتاب، ورځپاڼه رساله د نازل شويو الهي حکمونو ټولګه
۳	بيعت	پيروي کول ترون کول. ژمنه کول
۴	خلافت	ځای ناستيتوب، د اسلامي هيواد واکمنی
۵	مشوره	سلا کول

موخي:
- د ابوبکر صديق (رض) له ژوندانه سره د زده کوونکو آشنايي.
- په زده‌کوونکو کي د سر ښندني د روحيې پياوړتيا

- حضرت محمد(ص) څه ډول ژوند کاوه او څه وخت يی رحلت وکړ؟
- حضرت ابوبکر صديق(رض) څه ډول خلافت ته ورسيده او کوم کارونه د هغه په زمانه کي تر سره شول؟

د حضرت محمد (ص) له رحلت نه وروسته مهاجرين او انصار د سقيفه بنی ساعده په نوم يو ځای کي سره راټول شول چي د مسلمانانو د چارو د ښه تنظيم لپاره ، يو ښه خليفه وټاکي. ديو لړ خبرو اترو او مشورو وروسته د هجري قمري په يوولسم کال د ربيع الاول په مياشت کي حضرت ابوبکر صديق (رض) د خليفه په توګه وټاکل شو او ټولو انصارو او مهاجرينو د زړه له کومي له هغه سره بيعت وکړ.

د حضرت ابوبکر صديق(رض) په زمانه کي کوم کارونه تر سره شوي دي؟

حضرت ابوبکر صديق(رض) د اسلام په لارکي زښت زيات کارونه سرته رسولي دي لکه:

- هغه چاچي دزکات له ورکړي څخه سر غړونه کوله هغوي يي د زکات ورکولو ته اړ کړل، په ډېر لوړ او عالي تدبير سره يي د اسلام دين ته مشرکين راوبلل او مرتدانو ته يي د دوی د شو مو عملونو سزاور کړه.
- حضرت ابوبکر صديق(رض) د قرآن شريف هغه مبارک آياتونه او سورتونه چي په بېلابېلو پاڼو کي ليکل شوي و په صحيفو کي راټول کړل. د حضرت ابوبکر صديق(رض) د خلافت په وخت کي داسلام د خپريدو لاري د حجاز (سعودی عربستان) ټولو شمالي سيموته

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دشام په نامه یادیدې او د سوریې، لبنان، اردن او نني فلسطین ځخه عبارت دي او همدارنګه د بین النهرین (عراق) سیموته، پرانیستل شوې.

حضرت ابوبکر صدیق^(رض)^ په دیارلسم هجري قمري کال کې لـه دوو کلونـو او دریـو میاشتو خلافت نه وروسته د (٦٣)کلنۍ په عمر وفات شو او په نبـوی روضـه کـې خـاورو ته وسپارل شو.

د ټولګي د ننه فعالیت:

د زده‌کوونکو هره ډله دې د خپل منځي خبرو اترونه وروسته د لوســت لنډیزپـه ټـولګي کــې ووايي.

....

....

پوښتنې:

١. حضرت ابوبکر صدیق ^(رض)^ څه ډول خلافت ته ورسیده؟
٢. د حضرت ابوبکر صدیق ^(رض)^ د خلافت په زمانه کې کوم کارونه تر سره شول؟
٣. لاندې سم عبارت د (ص) په توري او ناسم عبارت د (غ) په توري سره ونښیاست.

- حضرت ابوبکر صدیق ^(رض)^ په ١٢ هجري قمري کال کې خلافت ته ورسید.(   )
- حضرت ابوبکر صدیق ^(رض)^ د ٦٣ کلنۍ په عمر وفات شو.(   ).
- حضرت ابوبکر صدیق ^(رض)^ ته له دې کبله چې د حضرت محمد ^(ص)^ هره خبره به یې تصدیقوله د حضرت محمد ^(ص)^ له خوا د(صدیق) لقب ورکړی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳٦ لوست

حضرت عمر فاروق(رض)

(له۱۳ نه۲۴ هـ پورې)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	اصحاب	یاران، هغه مسلمانان چې حضرت محمد (ص) يې ليدلی او خبرې يې ورسره کړې وې.
۲	پوړ	مقام، منزلت

موخې:

- د حضرت عمر فاروق (رض) د ژوندانه سره آشنايي.
- د ښو او بدو تر منځ د قضاوت درک.
- ټولنې ته د صداقت او خدمتګارۍ د روحيې پياوړتيا.

- حضرت عمر فاروق(رض) څه ډول خلافت ته ورسيد؟
- کوم کارونه د حضرت عمرفاروق(رض) په وخت کې تر سره شول؟

د اسلام د پيغمبر د مرګ نه وروسته د ۸۰ کلونو په شا او خوا کې د اسلام د پراختيا پولې

حضرت عمر(رض) د بعثت په شپږم کال په خرګند ډول د اسلام په دين مشرف شو. د ده دغه کار مشرکين سخت په ويره کې واچول.

کله چې حضرت‌ابوبکرصديق(رض) ناروغ شو، نو د خپل ځای ناستي په هکله يې له خپلو اصحابو کرامو سره مشوره وکړه. د مشورې په پايله کې ټولو اصحابو کرامو دغې سپېڅلي او درنې دندې ته حضرت عمر (رض) وټاکلو. کله چې حضرت ابوبکر صديق(رض) په دې هکله د خلکو موافقه او رضايت تر لاسه کړو يو فرمان يې وليکلو تر څو هغه د ده د مړينې وروسته د مسلمانانو په وړاندې ولوستل شي. په دې ډول

SS (P) 0607

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عمر(رض) د حضرت ابوبکر صدیق(رض) له مړینې وروسته د هجرت په دیارلسم کال د خلافت درنده او سپیځلي دنده په غاړه واخیسته.

د دویم خلیفه په زمانه کې څه ډول کارونه تر سره شول؟

هغه کارونه چې پدې زمانه کې تر سره شوي دي عبارت دي له:

۱. د اسلامي خلافت لمن مصر، شام، ایران، عراق او دافغانستان لویدیځو او سویل لویدیځو پولو ته پراخه شوه.

۲. د خلافت په چوکاټ کې د ننه سیمو د اداره کولو لپاره منظم دفترونه منځته راغلل او د لومړي ځل لپاره بیت المال (خزانه) او مالیاتي اداره جوړه شوه.

۳. د چارو د تر سره کولو لپاره پاک او پرهیزگاره کسان مقرر شول.

۴. د خلکو دژوندانه د ښه کیدو لپاره لارې، پلونه، دیني مدرسې، جوماتونه او نوي ښارونه جوړ شول.

۵. د حضرت محمد (ص) د هجرت نېټه د مسلمانانو د تاریخ مبدا وټاکل شوه.

لنډه داچې هر چا کولای شول چې په آسانۍ د دوی سره ووینې.د شپې له پلوه به یې گزمه کوله تر څو د خلکو له احوال څخه خبر شي. د قضاوت په برخه کې یې د خپل اولاد او پردي تر منځ توپیر نه کاوه.

په حضرت عمر (رض) باندې د ذی الحجې د میاشتې په ۲۷ نېټه په داسې حال کې چې په نبوي جومات کې د سهار په لمانځه ولاړو، ناڅاپي د یوه مجوسی (آتش پرست) مر يي له خوا چې (ابولولو) نومیده او په زهرو لړلي توره ورسره وه، برید وشو چې د ټپي کیدو له کبله بې هوښه شو. کله چې په هوښ راغی نو ٦کسه یې وټاکل چې د ده له شهادت نه وروسته یو له دوی څخه خلیفه وټاکي.

حضرت عمر(رض) د لس کاله او پنځه میاشتې خلافت نه وروسته د هجرت په (۲۴)کال د (۶۳) کلنۍ په عمر، د شهادت لوړ پوړ ته ورسید او د حضرت محمد(ص) د زیارت تر څنگ خاورو ته وسپارل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

تر خپل منځي خبرو وروسته په ډله ییز کار کې لاندې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ .

هغه کارونه چې د دویم خلیفه په وخت کې تر سره شویدي.

د اسلامي خلافت لمن په ټول عراق،ایران،دافغانستان لویدیځ او سهیل لویدیځ سرحد،شام او د مصر په ځمکو کې پراخه شوه.

؟

؟

؟

؟

پوښتنې:

په ډله ییز کار کې د پو ښتنو ځوابونه په ټولګي کې وړاندې کړئ.

۱. بیت المال څه وخت د څه لپاره منځته راغی ؟

۲. مالیاتي دفترونه د څه لپاره جوړ شول؟

۳. حضرت عمر فاروق(رض) څه ډول شخصیت و؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د لویانو او دوستانو په مرسته،راتلونکی لوست ولولئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ لوست

حضرت عثمان^(رض)^
(له ۲۴ نه ۳۶هجري پورې)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	فتح	د سیمې لاندې کول، د جګړې ګټل، بریالیتوب
۲	حلم	صبر، حوصله، برده باري

موخې:
د حضرت عثمان ^(رض)^ د خلافت له زمانې سره د زده کوونکو آشنايي.
د خدمت کولو او د اسلام په لارکې د مال شیندلو د روحيې پیاوړتیا.

ـ حضرت عثمان ^(رض)^ څه ډول خلافت ته ورسید؟
ـ ددریم خلیفه په وخت کې کوم کارونه تر سره شول؟

د حضرت عمر^(رض)^ له شهادت نه وروسته همغه شپږکسه (حضرت عثمان(رض)، حضرت علی^(رض)^، حضرت طلحه^(رض)^، حضرت زبیر^(رض)^، حضرت عبدالرحمن بن عوف^(رض)^، حضرت سعد بن وقاص^(رض)^) د اسلامي شورا په نامه سره راټول شول. پس له درې ورځو مشورو یې حضرت عثمان^(رض)^ د خلیفه په توګه وټاکه.

ـ حضرت عثمان ^(رض)^ خپله ټوله شتمني د اسلام د دين د خپریدو په لارکې په مصرف ورسوله.
ـ هغه بلوا ګانې چې د خلافت په ګوټ ګوټ کې یې سر راپورته کړی و، په دې وخت کې له منځه یوړل شوې.
ـ قرآن کریم چې د ابوبکر صدیق^(رض)^ په زمانه کې راټول شو، د حضرت عثمان^(رض)^ په زمانه کې په صحیفو کې ولیکل شو او اسلامي فتح شوو ځایونوته ولیږل شو.
ـ دوه ډوله فتحې د مسلمانانو په برخه شوې:

الف : د هغو سیمو دویم ځلې فتح چې د حضرت عمر ^(رض)^ په وخت کې فتح شوي وې، خو د ده له شهادت څخه وروسته یې بلواګانې کړې وې لکه: رى (تهران) همدان، سکندریه او آذربایجان.

ب : د نوو ځمکو فتح کول لکه: د کوچنی آسیا (ترکیه) او د شمالي افریقا ځینې سیمې همدارنګه د قبرس جزیره چې د رومیانو په لاس کې وه، فتح او د افغانستان ډیرې سیمې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې وخت کې د اسلام په مبارک دین مشرفې شوې. بحري قوه په دې وخت کې منځته راغله.

د حضرت عثمان (رض) د خلافت په وروستیو کلونو کې ځینو کسانو د دوی له حلم څخه ناوړه ګټه پورته کړه او د اختلافاتو زیاتېدلو ته یې لمن ووهله، تر دې حده پورې چې مخالفان د دریم خلیفه کورته ورپورته شول او هغه یې په داسې حال کې چې د قرآن شریف په تلاوت بوخت و، په شهادت ورساوه.

حضرت عثمان(رض) دوولس کاله خلافت وکړ او د هجرت په ۳٦ کال یې خلافت پای ته ورسید.

د ټولګي د ننه فعالیت:

په ډله ییز کار کې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ .

هغه کارونه چې د دریم خلیفه په زمانه کې سرته ورسیدل.

دریم خلیفه خپله ټوله شتمني د اسلام د خپریدو په لارکې ولګوله.	؟	؟	؟

پوښتنې:

۱. د حضرت عثمان (رض) د خلافت وخت څو کاله و؟

۲. د دریم خلیفه په زمانه کې د افریقا کومې برخې فتح شوې؟

۳. حضرت عثمان (رض) څه ډول خلافت ته ورسیده؟

۴. سم عبارت د (ص) په توري او ناسم عبارت د (غ) په توري سره په نښه کړئ.

- حضرت عثمان (رض) له ۲۴-۳٦ هه پورې خلافت وکړ.( )
- د تهران، همدان او اذربایجان ځمکې د دریم خلیفه په وخت کې د دویم ځل لپاره فتح شوې ( ).
- حضرت عثمان (رض)، ۱۲ کاله خلافت وکړ او د هجرت په ۳٦ کال په شهادت ورسید( ) .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۸ لوست

حضرت علی (رض)

له۳٦-۴۰ هـ پورې

له لاندې لغتونو اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	قصاص	وژونکی ته د قتل یا وهونکی ته دوهلو په سبب ورته جزا ورکول
۲	شهادت	د الله پـه لار کـې وژل کیدل
۳	بشپړ	تکمیل، مکمل، پوره

موخې:
- د حـضرت علـی(رض) دخلافـت لـه دورې سـره د زده کوونکـو آشنايي.
- د زده کوونکو آشنايي له هغو کارونو سره چې پـه دې دوره کـې تر سره شوي دي.
- دغوره ټکو د جلا کولو دمهارت پیداکول.
- د عدالت د ټینګښت په هکله هلې ځلې.

- حضرت علی (کرم الله وجهه) څه ډول خلافت ته ورسید؟
- د څلورم خلیفه په زمانه کې کومې پیښې رامنځته شوې؟

د حضرت عثمان(رض) له شهادت نه وروسته، مهاجرینو او انصارو په ډیر شوق د حضرت علي(کرم الله وجهه) سره بیعت وکړ. حضرت علي(رض) کوفـه (عـراق) د خلافـت مرکز وټاکه او د حضرت محمد(ص) د ژوندانه ساده ډول یې د نورو خلیفه ګـانو پـه څېر غوره کړ.

د حضرت علي(رض) د خلافت پـه دوره کـې ټولـو اسـلامي هېوادونـو پرتـه د شـام (سوریې) څخه د هغه پیروي کوله. په هغه زمانه کې حضرت معاویـه(رض) د ابوسـفیان زوی د شام حاکم و. حضرت علي(کرم الله وجهـه) هغه د مرکزي اسلامي حکومـت سـره یووالي ته رادعوت کړ. داچې معاویه د هغه دعوت ونه مانه، حضرت علي (رض) هغـه د شام د حکومت څخه ګوښه او لیرې کـړ. معاویـه د هغـه لـه امـر څخـه سـرغړونه وکړه. همدارنګه حـضرت بـي بـي عایـشه(رض)، طلحـه(رض) زبیـر(رض) او معاویـه(رض) غوښتل هغه کسان چې حضرت عثمان(رض) یې پـه شـهادت رسـولی دی، ژر قـصاص شي. خو څلورم خلیفه ویل کله چې وضع آرامه شي، د حضرت عثمان(رض) قاتلانو ته به جزا ورکـړی شـي. لـه دې کبلـه و چـې د جمـل[1] جګـړه ونـښته او د حـضرت علي(رض) په ګټه تمامه شوه. حضرت علی (رض) د حضرت بي بي عایشه احترام وکړ او د خپل ورور محمد بن ابوبکر سره یې مدینې منورې ته ولیږله.

---

(۱) : دې جګړې ته ځکه د جمل جګړه وايي چې حضرت بی بی عایشه (رض عنها) په اوښ سپره وه او په عربي ژبه کې جمل اوښ ته وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنگه د حضرت علي(رض) او معاویه ترمنځ په صفین کې جګړه ونښته. څرنګه چې د حضرت علي(رض) د پلویانو برى حتمي و، معاویه (رض) د عمرو بن عاص(رض) څخه وغوښتل چې یوه لاره‌چاره ولټوي. د عمرو بن عاص په وړاندیز، د معاویه ټولو لښکرو د قرآن کریم پاڼې پورته کړې او ویې ویل ((موږ ټول د دغه کتاب پیروان یو نو ځکه باید په خپلو منځو کې سره ونه جنګیږو.)) له دې کبله داسې پرېکړه وشوه چې له هر لوري څخه دې پلاوى وټاکل شي. هر څه چې هغه ووایي، حضرت علي(رض) او معاویه دې ومني. د معاویه پلاوى عمرو بن عاص د حضرت علي(رض) پلاوى ابو موسى اشعري وغولاوه او هغه ته یې وویل چې موږ دواړه له خلافت څخه لیرې کوو. ابو موسى ورسره ومنله. لومړى ابوموسى له خلافت څخه د حضرت علي(رض) ګوښه کیدل اعلام کړل، خو عمرو بن عاص دخپلې ژمنې خلاف داسې اعلام وکړ چې معاویه د مسلمانانو خلیفه دى. په دې وخت کې د حضرت علي(رض) یو شمېر پلویانو له ده څخه سر غړونه وکړه او معاویه یې هم په خلافت ونه منلو. دغو خلکو ته خوارج وایي. دوى د مسلمانانو په وژلو لاس پورې کړ. حضرت علي(رض) مجبور شو چې له هغوى سره په نهروان کې مقابله پیل وکړي.

د خوارجو له ماتې څخه وروسته له دوى څخه درې تنو په خپل منځ کې تړون وکړ چې په یوه ورځ کې حضرت علي، (رض) معاویه او عمرو بن عاص ووژني. له دې درې تنو څخه یوازې عبدالرحمن ابن ملجم چې د حضرت علي(رض) په وژلو مامور شوى و، د روژې د میاشتې په ۱۹سهار یې چې د هجرت د (۴۰) کال سره سمون خوري د کوفې په جومات کې د لمانځه کولو په حال کې په حضرت علي(رض) باندې په زهرولړلې تورې سره وار وکړ چې د همدې ټپ څخه دوه ورځې وروسته په شهادت ورسیده. د ده د خلافت دوره کابو پنځو کلوته ورسیده.

حضرت علي(رض) د علم، تقوا، قناعت، ښو او لوړو اخلاقو څښتن و. د ده د خلافت دوران سرتر پایه مبارزه وه. خو له دې سره سره هغه وکړاى شول چې په دې موده کې عدالت ټینګ کړي او د ظلم پر خلاف په ټینګه مبارزه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

په ډله ییز کار کې لاندې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک او بشپړ کړئ.

حضرت علي(رض) د علم لرونکی او ....

پوښتنې:

۱. عمرو بن عاص څه ډول سړی و او د ده عمل څه پایلې رامنځته کړې؟

۲. سم عبارت د(ص) په توري او ناسم عبارت د (غ) په توري په نښه کړئ.

- حضرت علي(رض) د خلافت مرکز له مدینې څخه عراق ته نقل کړ ( ).
- حضرت علي(رض) د بدر، احد او خندق په جګړو کې له ځانه مېړانه ونښوده ( ).
- حضرت علي(رض) لومړنی کوچنی و چې اسلام یې راوړ.( )

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسو د زياتو معلوماتو لپاره

په افغانستان کې د اسلام دين خپريدل

په پخواني افغانستان کې ځانګړو محلي او ملوک الطوايفي حکومتونو وجود درلود. محلي حاکمانو به په خلکو ظلم کاوه. د ډول ډول عقيدو شتون لکه: زردشتي، بودايي او برهمني خلک له زياتو ستونزو سره مخامخ کړي وو. کورنيو جګړو او بې اتفاقيو زموږ د هېوادوالو ملي وحدت ته زيان رسولی و. د علم او صنعت پر مختګ ته هم پام نه کېده. د هېواد اقتصادي، ټولنيزه او فرهنګي وضع ورځ په ورځ خرابيده. له دې کبله د هېواد اوسېدونکي له دې وضعې څخه سخت ناراضي وو.

نيکمرغي داده چې د دويم خليفه په وخت کې زموږ د هېواد په لويديځو او جنوب لويديځو برخو کې د اسلام سپيڅلی دين خپور شو او وروسته د دريم خليفه په زمانه کې د اسلام دين تر کابل پورې راورسيد. يوازې کابل شاهانو(کوچنيو کوشانيانو) د خپل واک او پاچاهۍ دساتلو په خاطر يو څه وخت په مکر، حيله، او جګړو تېر کړ. خو کله چې پوه شول چې د مقاومت طاقت نه لري، نو مسلمانانوته تسليم شول او کابل د مسلمانانو په لاسونو فتح شو.

کله چې کابل د مسلمانانو لاسته ورغی، اسلام ته د دعوت لاره خلاصه شوه او په لږه موده کې د افغانستان د زياترو سيمو اوسيدونکي د اسلام په مقدس دين مشرف شول او ټول د توحيد تر کلمې لاندې راټول شول. پس له هغې ددې هېواد مسلمانانو د اسلام د دين د خپريدو په لار کې د هند[1] په نيمه وچه (د سلطان محمود غزنوی، سلطان غياث الدين، سلطان شهاب الدين او احمد شاه باباد واکمنيو پر مهال) او نورو سيمو کې زياتې ستونزې وزغملې او ډېر برياليتوبونه يې تر لاسه کړل.

(۱) هندوستان او پاکستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹ لوست

د بشر حقوق

لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشناشئ

۱	تبعيد	يو څوك په زوره له وطنه شړل
۲	تابعيت	پـه چاپـسې تلـل او اطاعـت کول
۳	نژاد	قوميـت، اتنيکـي ډلـه يـا جمعيت.

موخې :
- زده‌کوونکي دې د بشري حقونو له نړيوالې اعلاميې سره آشنا شي.
- زده‌کـوونکي دې لـه هغې اعلاميـې څخـه د ځـان پـه ګټـه کـار واخيستی شي.

- د بشري حقونو اعلاميه څه شی او څه وخت منځته راغله؟
- په بشري حقونو کې کوم موضوعات شامل دي؟

د بشر حقوق د انسان هغو حقونوته ويل کيږي چې انسان پرته له نـژادي، مـذهبي او سياسي تړاو څخه يوازې د يو انسان په توګه له هغې څخه بـرخمن وي او هېڅـوک نـه شي کولای چې په خپل سر هغه ناديده وبولي او يايې سلب کړي. کـه څـه هـم د بـشري حقونو مفکوره اوږد تاريخ لري خو په څرګند ډول دغه اصـطلاح د لـومړي ځـل لپـاره د انګلستان د بشري حقونو په اعلاميه کې ياده شوه. وروسته بيا د امريکا د متحده ايـالتونو د ويرجينيا د ايالت د بشري حقونو په منشور او هم د امريکا د متحده ايالتونو د خپلواکۍ په اعلاميه او تر هغه وروسته د فرانسې د بشري حقونو او د اتباعو د حقونو په اعلاميه کې ور داخل شوه.

د دويمې نړيوالې جګړې له پای ته رسيدو وروسـته چـې پـه هغـه کـې پـه ميليونونـو انسانانو خپل ژوند له لاسه ورکړ او بشري نړۍ ته زيات زيانونه ورسيدل، د ملګرو ملتونو غړو هېوادونو د بيا دغسې جګړه پېښو دردوونکـو پيـبنو د مخنيـوي پـه خـاطر د بـشري حقوقو اعلاميه برابره او د ملګرو ملتونو د عمومي ټولنې له لارې په ۱۳۲۶ لمريـز کـال چې ۱۹۴۸ ميلادي کال سره سمون خوري، تصويب شوه. دغه اعلاميه يـوه سـريزه او ۳۰ مادې لري چې له ځينو څخه يې دلته يادونه کوو.

- ټول انسانان د حيثيت او حقونو له مخې سره برابر دي نو بايد چـې د ورورولـۍ پـه روحيه يو له بل سره ژوند وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- هر څوک کولای شي بې له هېڅ ډول توپیر څخه په ځانګړې توګه د نژاد، رنګ، جنس، ژبې، دین، سیاسي عقیدې، ملیت، شتمنۍ او داسې نورو له ټولو حقونو څخه برخمن شي.
- هر څوک د ژوند، آزادۍ او ځاني امنیت حق لري.
- هېڅوک نه شي کولای چې څوک په مریيتوب کې وساتي. د مریانو پلورل او پېرودل منع دي.
- هېڅوک باید شکنجه نه شي.
- هېڅوک باید په خپل سر توقیف، بندی او یا تبعید نه شي.
- هرڅوک حق لري چې د خپل هېواد په دننه کې ازاد تګ راتګ وکړي او د اوسیدو ځای ځانته غوره کړي.
- هر څوک حق لري چې تابعیت ولري.
- هرڅوک حق لري چې له زده کړې او روزنې څخه برخمن شي.
- هرڅوک حق لري چې کار وکړي، بې له توپیر څخه مساوي معاش تر لاسه کړي، او استراحت او تفریح وکړي.

زموږ هېواد افغانستان اړتیا درلوده چې د وروستنیو دریو لسیزو د جګړو په جریان کې په کنډوالو بدل شو او زیات انساني زیانونه یې وزغمل، چې د بشریت پر خلاف د جنایتونو د بندولو په خاطر د (افغانستان د بشري حقوقو مستقل کمیسون) تر نامه لاندې یوه ځانګړې ټولنه جوړه کړي. په همدې اساس د بن د پرېکړه لیکونو له مخې د ۱۳۸۱ لمریز کال د جوزا د میاشتې په ۱۶ دغه کمیسیون د کابل په ښار کې جوړ شو. دغه کمیسیون هغه وخت قانوني اعتبار پیداکړ چې د هغه د منځته راتلو او فعالیت اړتیاد هېواد د اساسي قانون په (۵۸) ماده کې انعکاس وموند.

دولت په هېواد کې د بشری حقونو د رعایت کولو او له هغې څخه د ملاتړ او څارنې په خاطر د افغانستان د بشري حقوقو کمیسیون جوړ کړ. هر سړی کولای شي چې د خپلو بشري حقونو د تر پښو لاندې کیدلو په صورت کې دغه کمیسیون ته شکایت وکړي. کمیسیون کولای شی چې د وګړو د تر پښو لاندې شویو بشري حقوقو په صورت کې هغه قانوني مراجعو ته ولیږي. د هغوی له حقونو څخه د دفاع

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لار کې له هغوی سره مرسته وکړي. د دغه کمیسیون تشکیل او د فعالیت ډول د قانون په واسطه تنظیمیږي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

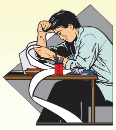

زده کوونکي دې په څو ډلو د وېشل شي او هره ډله دې د بشر د حقونو ۲ مـــادې برابرې او نوروته دې شرح کړي.

پوښتنې:

۱. د بشرد حقوقو نړیواله اعلامیه څه وخت منځته راغله؟
۲. د بشر د حقونو اعلامیه څو مادې لري؟
۳. د نړۍ په هېوادونو کې د بشر د حقونو د اعلامیې پلي کول څه ګټه لري؟
۴. د بشر د حقوقو د اعلامیې پنځه مادې ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰ لوست

د ژوندانه چاپیریال

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شی

۱	چاپیریال	زموږ شا او خوا سیمه د انسانانو،څناورو او نباتاتو د ژوندځاي
۲	جوخت	یو ځای، یو وخت

موخې:

ـ زده‌کوونکي دې د ژوندانه له چاپیریال سره آشناشي.

ـ چې وکړاې شي د ژوندانه د چاپیریـال لـه ککړتیا څخه مخنیـوی وکړي.

ـ د ژوندانه چاپیریال څه شی دی؟

ـ موږ د ژوندانه د چاپیریال په وړاندې څه مسؤولیت لرو؟

په هرځاى کې چې ژونـدي موجـودات (انسـان، حیوان او بوټي یا نباتات) ژوند او وده کوي، هغې ته د ژوندانه چاپیریال ویل کیږي. موږ باید د خپل ژوند چاپیریـال تـه زیاتـه پاملرنـه وکـړو. پـاک او معطره یې وساتو او ښکلی یې کړو.

د انسانانو فعالیتونـه د ژوندانـه لـه پیـل څخه همېشه د اوسیدو په چاپیریال کـې د بـدلون لامـل ګرځیـدلي دي، خـو پـه دې وروسـتیو کـې ددې فعالیتونو اغیزه ډېر تېزه او ځانګړي شـوی ده چې یو شمېر لاملونه یې په لنډه توګه توضیح کوو.

الف) د نفوسو زیاتوالی: د ملګرو ملتونو له څېړنو او سر شمېرنې څخه ځرګنـدیږي چې د ځمکې په کره کې په هره ثانیه کې (۳) تنه زیاتیږي. په دې ترتیب په ۲۵ کلـو کې نفوس کابو دوه برابره کیږي.

انسانان کور، کالیو او ډوډۍ ته اړتیا لري چې په مستقیم او یا پـه غیـر مـستقیم ډول یې له ځمکنیو منابعو څخه تر لاسه کوي. د نفوسـو لـه زیـاتوالي سـره جوخـت اوبو، د سون موادو، خوړو او داسې نور و اړینو توکو تـه هـم د بـشر اړتیـا ډېـره او ددې شیانو لګښت زیاتیږي. که چېرې د دې شیانو د تولید منابعو ته پاملرنه ونه شي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

امکان لري چې د ژوندانه د چاپېريال د ککړتيا او يا ددې زېرمو د کميدو او له منځه تللو لامل شي.

ب) د سون موادّ: په نړۍ کې هرکال ۵,۵ مليارده ټنه د سون مواد سوزول کيږي. ددې مواد ولوگی هواته پورته کيږي او د اوسيدو چاپېريال ککړوي.

ج) په ښارونو کې مېشته کيدل: په ښارونو کې دنفوسو زياتيدل نه يوازې دا چې د بيکارۍ او فقر سبب گرځي بلکې د ککړتيا او د خځلو د زياتيدو سبب هم کيږي چې په دې ترتيب د ژوندانه د چاپېريال د ناولتيا لامل گرځي.

د) صنعت: د صنعت زياتيدل هم د چاپېريال د بدلون د گړندي کيدو سبب گرځي. د صناعتي کارخانو لوگي هوا ککړ وي او د ځمکې د کرې تودوخه زياتوي او صنعتي خځلې د چاپېريال د ککړتيا سبب گرځي. له دې کبله انسانان مسؤوليت لري چې:

- د ژوندانه د محيط له ککړتيا او تخريب څخه مخنيوی وکړي.
- د سولې په ساتلو او د تولېز امنيت په ټينگولو کې کوښښ وکړي.
- د ټولنې نور خلک د ژوندانه د چاپېريال په هکله وپوهوي.
- له ځمکنيو منابعو څخه سمه، معقوله او منطقي گټه واخلي او د راتلونکي نسل اړتياوې هم په پام کې ونيسي.

په ډله‌ييز کار کې لاندې اصطلات تعريف کړئ.

۱. د اوسيدو چاپېريال : ....

۲. نفوس : ....

پوښتنې:

۱. د هغو عواملو نومونه واخلئ چې د چاپېريال دبدلون سبب گرځي؟
۲. د نفوسو زياتوالی څرنگه د چاپېريال د ککړتيا او بدلون سبب گرځي؟
۳. د سون مواد څرنگه د چاپېريال د ککړتياو بدلون سبب گرځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱ لوست

دخانیات

موخه:

ـــ د دخانیاتو د زیانونو پېژندل او له هغه څخه ځان ژغورل.

له لاندي لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شي

۱	بنیاد	بنسټ
۲	عواقب	د عاقبت جمع، د کارپای

- د دخانیاتو استعمالول څه ستونزي منځته راوړي؟
- د دخانیاتو له استعمال څخه څه ډول مخنیوی کولای شو؟

هغه څه چي له تنباکو څخه جوړېږي او کله کله د دود کولو لپاره په کارېږي او د انسانانو د روږدي کېدو سبب ګرځي، د دخانیاتو په نوم یادېږي لکه: چلم، سیګرټ او د خولي او پزې نسوار.

په تنباکو کي د نیکوټین په نامه ماده موجوده ده چي د ا ستعمال په وخت کي د دود په واسطه د ويني جریان ته داخلېږي او انسان وربانديې روږدی کېږي.

د دخانیاتو مصرفول په انسانانو باندې ناوړه اغېزه لري او د ډول ډول ناروغيو لکه: د تنفسي، هضمي او عصبي جهازونو د ناروغیو لامل ګرځي.

د دخانیاتو استعمالول د اسلام په سپیڅلي دین کي حرام او منع دي ځکه چي د انسانانو د رواني ستونزو او اقتصادي زیان لامل ګرځي. پر موږ ټولو باندې لازمه ده چي خپل ماشومان د دخانیاتو له ناوړه راتلونکو زیانونو څخه خبر کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

زده کوونکي دې په درېڅ ډلو وويشل شي. هره ډله دې د دخانياتو د زيانونو په هکله يو له بله سره مشوره وکړي. بيا دې لاندې پوښتنوته خپل اندونه او ځوابونه ووايي.

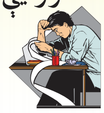

پوښتنې:

۱. د دخانياتو استعمالول څه عواقب لري؟

۲. زموږ په هيواد کې د تنباکو ډېره مروجه طريقه څه ډول ده؟

۳. د دخانياتو استعمال زموږ په وجود کې د څه ډول ناروغيو لامل ګرځي؟

له ټولګي څخه د باندې فعاليت:

زده کوونکي دې د خپلو لويانو په مرسته د دخانياتو د زيانونو په هکله يو مطلب ترتيب کړي او سبا دې په ټولګي کې نورو ته ووايي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library